

Alternatív könyvtárak

avagy egy lehetséges jövőkép

A Budapesti Ügyvédi Kamara könyvtárának stratégiai terve

Szakdolgozat

Takács Dániel

ELTE BTK informatikus-könyvtáros szak

Témavezető: dr. Kiszl Péter

2011

Kijelentem, hogy a dolgozat saját munkám eredménye. A szöveg jelölés és hivatkozás nélküli átvételeket nem tartalmaz.

Tartalomjegyzék

1. Bevezető.....	5
1.1 Gondolatok a mai magyar könyvtárakról.....	7
2. A Budapesti Ügyvédi Kamara könyvtárának fénykora.....	12
2.1 A Kamara könyvtárának első évtizedei	18
3. A Könyvtár stratégiai terve	21
3.1 Küldetés.....	22
3.2 A jelenlegi állapotok.....	22
3.3 Rövid távú célok	22
3.4 Hosszú távú célok	22
3.5 A célok elérésének módja.....	24
3.6 A külső környezet (a PEST-analízis).....	25
3.6.1 Felügyelet (politikai környezet)	25
3.6.2 Pénzügyi források (gazdasági környezet).....	26
3.6.3 Felhasználók (társadalmi környezet)	26
3.6.4 Eszközök (technológiai környezet)	28
3.7 A belső környezet (a SWOT-analízis)	29
3.7.1 Erősségek.....	30
3.7.2 Gyengeségek.....	30
3.7.3 Lehetőségek	31
3.7.4 Fenyegetések, kihívások.....	31
3.8 A marketing-menedzsment (az 5P elve).....	32
3.8.1 Felhasználók	33
3.8.1.1 A könyvtárhasználati kérdőív	33
3.8.2 Termék, szolgáltatás	36
3.8.3 Költség.....	36
3.8.4 Hely	37

3.8.5 Ösztönzés.....	37
4. A szolgáltatások megvalósítása.....	38
4.1 Elektronikus szolgáltatások.....	38
4.1.1 Kommunikációs profilok kialakítása.....	39
4.1.1.1 Azonnali üzenetküldő rendszerek	39
4.1.1.2 A közösségi hálók	41
4.1.1.3 A könyvtár honlapja.....	42
4.1.2 Adatbázisok, katalógus	44
4.1.2.1 A katalógus.....	47
4.1.2.2 Adatbázisok.....	48
4.1.2.2.1 Jogtár	49
4.1.3 Digitalizálás.....	51
4.1.3.1 Kiadói tevékenység.....	53
4.1.4 Ügyvéd a weben	54
4.2 Fizikai szolgáltatások	54
4.2.1 Dokumentumok helyi hozzáférése	54
4.2.1.1 Print On Demand	55
4.2.1.2 Könyvkötészet, könyvrestaurálás	56
4.2.1.3 Dokumentumazonosítás.....	57
4.2.1.3.1 RFID.....	57
4.2.1.3.2 A hagyományos (egydimenziós) vonalkód	58
4.2.1.3.3 A kétdimenziós vonalkód	58
4.2.2 A könyvtári funkcióhoz szorosabban nem kapcsolódó szolgáltatások.....	60
4.2.3 Lehetőségek a könyvtár berendezésének fejlesztése terén	60
5. Összefoglaló.....	63
6. Mellékletek	64
6.1 A könyvtárhasználati felmérés űrlapja - kérdések.....	64

6.1.1 Bevezető szöveg	64
6.1.2 Bevezető kérdések	64
6.1.3 Kérdések a könyvtárat nem használók számára	67
6.1.4 Kérdések a könyvtárat használók számára	68
6.2 A könyvtárhasználati felmérés űrlapja – válaszok	72
6.3 A Dokumentációs és Információs Központ áttekintő vázlata	82
7. Irodalomjegyzék	83

*Köszönöm tanáromnak, Kiszl Péternek a rengeteg biztatást és segítséget, amit
egyetemi éveim alatt adott.*

1. Bevezető

2009. augusztus elsejétől dolgozom a Budapesti Ügyvédi Kamara Könyvtárában. A könyvtár hosszú múltra tekint vissza, és óriási felhasználói köre van, így a kapott feladat hatalmas felelősséggel is jár. Ez mind a kb. 150 év alatt felhalmozott értékek megőrzését, mind pedig a körül-belül tízezres budapesti ügyvédség kiszolgálását jelenti, egyszerre a lehető legkorszerűbb eszközökkel, lehetőleg minden igényt kielégítve a frissen végzett ügyvédbojtártól kezdve a sikeres karriert befutott, sokemeres irodát működtető ügyvédig. Mindkét feladat az eddigi munkafolyamatok teljes revízióját kívánja meg, a jelenlegi helyzet áttekintésével, rövid-, közép- és hosszú távú célok kitűzésével, valamint a rendelkezésre álló technológiai eszközök áttekintésével és a célok eléréséhez szükségesek szelektálásával.

Munkámat egyszerre segítette és hátráltatta az átvett könyvtár állapota. Könnyített a helyzeten, hogy tiszta lappal foghattam neki a tervezésnek, ugyanis gyakorlatilag semmiféle szakszerű rendező elv és rendszer nem érvényesült a könyvtárban, amit többek közt az állomány fizikai állapota is eleve lehetetlenné tett. Ez azonban nehézséget is jelentett: eddigi munkám döntő részét tette ki a könyvtár terének egyáltalán használhatóvá tétele, az állomány rendezése, szakozása, katalogizálása pedig még mindig az előttem álló feladatok közé tartozik. Ez volt az az adottság, amely a legnagyobb mértékben határozta meg az eltelt majdnem két évet, és szerintem a következő kettőre is döntő hatást fog gyakorolni.

A téma kidolgozásában nagymértékben segített, hogy eredeti szakdolgozati ötletem hasonló megfontolások alapján született. Akkori elképzelésem egy romkocsmában megvalósítandó könyvtár lett volna, azonban az előzetes felmérések, tájékozódások közben megtörtént a munkahely-váltás nyomán az addig pusztán elméleti kérdéseket szinte változatlanul lehetett (és kellett is) átültetnem egy egészen más felhasználói kört kiszolgáló intézmény fejlesztési tervébe. Ehhez a munkához nagyon sok forrás áll rendelkezésre, többek közt blogbejegyzések,¹ újságcikkek,² tanulmányok,³ könyvek,⁴

¹ psztrnk@k+, <http://psztrnk.klogplus.hu/> [2011.02.06.]

² Steven J. BELL: Fit Libraries Are Future-Proof. = American Libraries Magazine. 2010.09.21.
<http://americanlibrariesmagazine.org/features/09212010/fit-libraries-are-future-proof> [2011.02.12.]

szakdolgozatok, előadások, amik mind azt az eszközparkot igyekeznek bemutatni és azokat az utakat megmutatni, amelyeken járva túl tudják élni a könyvtárak az átalakulást.

Dolgozatomban egy rövid történeti áttekintés után a jelenlegi helyzet felmérésével, a célok kitűzésével, és az ahhoz vezető út áttekintésével szeretnék foglalkozni, mielőtt ebbe belekezdenék, szeretnék egy általános áttekintő képet nyújtani arról, hogy mit gondolok a könyvtárak, könyvtárosok helyzetéről ma, Magyarországon.

1.1 Gondolatok a mai magyar könyvtárakról

Azt a gondolatmenetet, amelyet végig kívánok követni, egy kiinduló (erősen szubjektív) alapvetésből vezettem le, ez pedig az, hogy a könyvtárosok felelősek a társadalom (vagy annak bizonyos csoportjai) által rájuk bízott tudásért és eszközökért, méghozzá úgy, hogy bármikor el kell tudniuk számolni nem csak a dokumentumállománnyal, de a használatának megkönnyítése érdekében tett munkával is.

Ebbe pedig az is beletartozik, hogy nem csak etikailag, hanem szakmailag is elfogadhatatlannak tartom, hogy bizonyos érdekcsoportok, cégek és szervezetek bármilyen formában üzletet csináljanak a könyvtárak gyűjteményeiből.

Jelenleg több sebből is vérzik a könyvtáros szakma. Ezek közül talán a pénz hiánya és az elavult informatikai eszközpark a legkisebb probléma, hosszú távon sokkal nagyobb gondot jelenthet annak a kompetenciának a hiánya, amely lehetővé tenné azt a technológiai ugrást, amely még mindig csak a legégetőbb lemaradást hozná be,⁵ de

³ PASZTERNÁK Ádám: Webes szolgáltatási háló könyvtárak számára – az ötlettől a megvalósulásig. Pályázat. http://mke.info.hu/wp-content/uploads/2010/10/Paszternak_Adam.pdf [2011.02.06.]

⁴ Nicole C. ENGARD (ed.): Library Mashups. Facet Publishing, London 2009. 334. p. ISBN 978 1 85604 703 6

⁵ Itt olyan dolgokra gondolok, mint a web 2.0 előnyeinek katalógusban való alkalmazása, tényleges digitális tartalomszolgáltatás, a fizetős megoldások helyettesítése Open Source (nyílt forráskódú) alkalmazásokkal, közös adatbázisok, szolgáltatási felületek létre hozása stb.

elengedhetetlen a jelenlegi legkorszerűbb infrastruktúra bevezetéséhez.⁶ Ennek szinte egyenes következménye, hogy a könyvtárosok sem magukat, sem olvasóikat nem képesek hatékonyan képviselni sem a politikai, sem a pénzügyi, sem a technológiai világban, ez pedig további leépüléshez, megszorításokhoz vezet. Jelenleg nincs a szakmának versenyképes tudása, tapasztalata a webes technológiák fejlettségéről és lehetőségeiről, a teljesítmény alapú bérezésről, az információk szabad piacáról, az információtudomány valódi nyelveiről. A rendelkezésre álló tudás és információhalmaz szét van aprózódva, és gyakorlatilag hasznavehetetlen: tizensokféle rendszerbe van szervezve, amelyek sokszor önmagukkal sem képesek hatékonyan kommunikálni, nem hogy egymással.⁷ Teljesen esetlegesen vannak megválasztva a használt formai és tartalmi leíró szabványok is, így ezek – eredeti funkciójukkal szemben – inkább nehezítik, mintsem könnyítenék a könyvtári állományok közti kommunikációt. Ahány csoport, szerveződés jött létre, annyi rendszer, elképzelés lett megvalósítva, hogy gyakorlatilag teljesen lehetetlenné vált az együttműködés, hogy népszerűnek mondható, általánosan használt webes alkalmazásokról ne is beszéljek. Közben ezeknek a rendszereknek hosszú távú koncepciója nincsen, a rájuk költött pénzekkel nehéz lenne elszámolni (magyarán számottevő fejlődés sem tapasztalható), így ha büszke is a könyvtárosság a rájuk bízott és általuk kezelt információhalmazra, a (tudás alapú, internetet használó) társadalom szempontjából gyakorlatilag láthatatlan, egymástól elszigetelt adatbázis-páriként tengődnek a könyvtárak.

A helyzet megváltozásához óriási munkára és erőfeszítésekre lenne szükség, amelyek bizonyos feltételek mellett lehetnek eredményesek:

- Kompetens, tettere kész és konfliktusokat felvállaló könyvtári vezetők kellenek. A rendszerváltás óta eltelt mintegy 20 év inkább a kompromisszumokról szóltak a fentebb taglalt okok miatt, de ezt a politikát fel kell adni, ha tovább akar lépni a szakma.
- Ugyanígy kompetens, tanulni akaró és tettere kész, áldozatos könyvtárosok kellenek. Ebbe természetesen ugyanúgy bele kell érteni a szakember-képzés

⁶ Mint pl. gigabites hálózati sávszélesség, felhő alapú adattárolás, elektronikus könyvpiac, 3D technológia, szemantikus web és keresés stb.

⁷ Ennek egyik legékeesebb példája a MOKKA (Magyar Országos Közös Katalógus) meg-, illetve meg nem valósulása.

megújítását, mint a valódi teljesítményértékelés valamilyen formáját. A felvázolt átalakítások óriási munkát jelentenek, amely lehetetlen egy nagy tömegű, lojális és szakértő szakembergárda nélkül.

- Szintén kiemelt feladat a know-how visszaszerzése. A 20. század folyamán a könyvtárosok kezéből fokozatosan csúszott ki az információtudomány nyelvének alakítása, majd az internet korszakának beköszöntével az alakítása is. Még mindig olyan, már szinte teljesen elavult és felesleges rendszerekhez, nyelvekhez ragaszkodunk (mint pl. az ETO, MARC stb.), amelyek teljesen feleslegessé vagy életképtelenné válnak, váltak az internetes környezetben. Fontos látni, hogy az, amit ma programozási nyelveknek hívnak (PHP, Python, MySQL, C++ stb.), és általában inkább félelmet, ellenszenvet vált ki egy könyvtárosban, sok esetben egyáltalán nem nehezebb vagy bonyolultabb, mint az ún. hagyományos leíró nyelvek. Vissza kell szereznie a szakmának ezen a téren a jártasságát és tapasztalatát, és újra a saját kezébe kell vennie ezeknek az eszközöknek az alakítását – ennek pedig egyik legkézzelfoghatóbb következménye a költséghatékonyság, de hosszú távú hatásai felbecsülhetetlenek.
- Kell egy olyan központi szervező akarat és koncepció, amely jelenleg hiányzik a szakmából, illetve párhuzamosan több is létezik belőle, egymást gyengítve és kioltva. Ennek nem csak tudományos műhelynek kellene lennie, de egy olyan népszerű intézménynek, amely még szinte hallgató koruk előtt tudja motiválni a könyvtárosokat, életpályát és szakmai kérdéseket, válaszokat tud nekik nyújtani. Országos szakmai szinten pedig olyan jogosítvánnyal kell rendelkeznie, amely lehetővé teszi számára, hogy a benne végzett tudományos kutatások eredményeit beépíthesse a könyvtári munkákba.
- Végül pedig mindezt egy olyan erős közösségi szellemnek kellene megkoronáznia, amely nyomaiban jelenleg is felfedezhető, de hatékonysága nem igazán mutatkozik meg. Jelenleg inkább az egymás elleni munkában erős a könyvtáros szakma, de egy igazi egység megteremtésével a fenti problémák többsége is hatékonyan lehetne kezelhető. Egy könyvtárosnak nem csak arra kéne büszkének lennie, hogy az, ami, de ebben a büszkeségben osztoznia kell tudnia a kollégájával is, segítve, támogatva őt. Ez pedig óriási mértékben járulhat hozzá azoknak a korlátoknak a lebontásában, amelyek ma elválasztják az egyes könyvtárakat, megbénítva ezzel az egész szakmát.

Mindezekhez számtalan eszköz, lehetőség áll rendelkezésre. Amikor 2006-ban létrehoztam a klog.hu közösséget, az egyik fő célom az volt, hogy ezeket az eszközöket bemutassam, és alkalmazási lehetőségeiket feltárjam. Azonban ezek az alkalmazások nem csak eszközként, hanem modellként is kitűnően hasznosíthatóak: rengeteg tanulnivalónk lenne az olyan közösségi alkalmazásoktól, adatbázisoktól, mint a Mozilla Firefox, a Flickr, a Twitter, a Facebook, a Google Chrome, a Wikipedia stb. Ezek az eszközök mind hatalmas népszerűségnek örvendenek és rendkívül sikeresek a maguk területén, ennek titka pedig elemezhető, számokkal és módszerekkel leírható. Mindegyik rendszer valami újdonságot változást hozott az információk kezelésében és szolgáltatásában, és így segítséget nyújthatnának a könyvtáros szakma számára is.

Példaképpen szeretném az egyik legfontosabb ilyen tanulságot kiemelni, amelyet le lehet szűrni csak a névsor végigolvasása után. Mindegyik szolgáltatás a kiszolgált közösségre épít, az ő további fejlesztéseik, munkájuk tette ezeket az alkalmazásokat tette sikeressé. Ez pedig olyan faktor, amely a jelenlegi könyvtári munka során nem hogy akár csak elméleti síkon nem lett alkalmazva, de merev elutasítást vált ki a szakemberek többségéből.

Mindennek pedig egy, rendkívül egyszerű áttörési pontja lenne, amely ha nem is az összes problémára, de a többségükre tudna választ adni.

E z egy olyan, központilag kezelt adatbázis lenne, amely kiszolgálná az összes közpénzből fenntartott könyvtárat, és a szakkönyvtárak közül azokat, amelyeket önként csatlakoznak hozzá.

Az elképzelésem a következő: egy olyan „csontvázat” kéne a könyvtárak rendelkezésére bocsátani, amely a „kötelezően” központilag kezelendő feladatokat (bibliográfiai nyilvántartás, felhasználói adatbázis, kölcsönzések kezelése) központilag oldaná meg, kiküszöbölve ezzel a duplikációt, adatromlást, kényelmetlenséget, és lehetővé téve egy majdani központi digitális dokumentumkezelést, amely akár könyvkiadói, akár csak a digitális kölcsönzési feladatok ellátásában nyújthat tökéletes választ a felmerülő kérdésekre. A készen kapott vázat pedig ki-ki kedvére egészíthetné ki saját erőforrásból vagy közösségi munkával, a jelenlegi nyílt forráskódú alkalmazások, illetve a weben

fellelhető API-k⁸ mintájára. A rendszer további vázlatára, részletezésére később az 4.1.2 Adatbázisok, katalógusok fejezetben kitérek.

⁸ Application Programming Interface, alkalmazásprogramozási interfész

2. A Budapesti Ügyvédi Kamara könyvtárának fénykora

A helyzet teljes körű értékeléséhez érdemes áttekinteni a Kamara könyvtárának történetét is. A téma még nincsen kutatva. Valószínűleg csak itt érhető el az éves jelentések teljes sorozata 1875 és 1945 között. A 2. világháború eseményei, majd az ügyvédi pálya közvetlen állami felügyelet alá vonása annyira átalakította ezt a rendszert, hogy ezeknek a jelentéseknek a sora megszakadt, és azóta sem adnak ki ilyen jelentéseket.

A könyvtár 150 éves történetéből az első nyolcvanat emelem ki, ugyanis ez az a korszak, amikor az ország egyik első jogi szakkönyvtára volt, és az anyag minősége, mennyisége, használatja is indokoltá teszi, hogy kiemelten foglalkozzam ezzel az időszakasszal.

A Kamara 1942 előtti évkönyveiből hatalmas mennyiségű statisztikai adat került elő. Ezeknek kigyűjtése, csoportosítása és ábrázolása a dolgozat keretein belül, illusztrálásként megtörténik, amelyekhez egy rövid ismertetőt szeretnék előrebocsátani. Mindegyik típusú számadat más furcsasággal, nehézséggel bír, így nem árt ezeket az elején tisztázni.

A látogatottsági adatokat négy részre lehet felbontani. A legáltalánosabb, hogy könyvtárhasználókról beszélnek – ez az esetek többségében éves összesítésben van megadva, azonban néha napi átlagot adnak meg, amelyet csak az 1936-os évkönyvből lehet visszafejteni: így 250 nyitva tartási nappal lehet számolni egy évben.⁹ A könyvtárlátogatók száma mellett 1905-től jelent meg a kölcsönzők száma,¹⁰ először összevonva, majd 1906-tól külön, bár volt olyan év, amikor a kölcsönzött könyvek számát adták meg,¹¹ vagy hogy hány könyv van állandóan kivéve.¹²

⁹ „...a látogatók száma pedig átlagosan száz,... a látogatók évi száma 1927-ben kb. 600 volt, míg 1936-ban kb. 25.000.” A Budapesti Ügyvédi Kamara jelentése az 1936. évről, p. 39.

¹⁰ A Budapesti Ügyvédi Kamara jelentése az 1905. évről, p. 43.

¹¹ 1933-ban pl. így írnak: „A kölcsönadott kötetek száma kb. 1500-ra tehető.” A Budapesti Ügyvédi Kamara jelentése az 1933. évről, p. 54.

¹² A Budapesti Ügyvédi Kamara jelentése az 1931. évről, p. 74.

Fontos az elején leszögezni, hogy kezdetben – elég korszerű szemlélettel – pontos különbséget tettek mű és kötet között. Ebből elég érdekes statisztikai eredmények születtek, többek közt ennek javára volt írható az időszakos visszaesés a kötetek számában, miközben a művek mennyisége tovább gyarapodott. Ez a könyvköttetések miatt történhetett így, mert sokszor előfordult, hogy javításnál, újrakötésnél több mű került egy borítóba, így bár fizikailag csökkent az állomány, mennyiségileg állandó maradt. Hasonló ingadozást mutat a folyóiratok besorolása: vagy számonként külön, vagy évfolyamonként számolták őket egy műnek, illetve kötetnek. Sajnos ez a megkülönböztetés az 1930-as évek elején megszűnt, illetve egységesen a „mű” kifejezést használták, így arra csak a számokból lehet következtetni, hogy ez a szó igazából a kötetek számára vonatkozik.

Ugyancsak szokatlan fejlődést mutat a könyvtárhasználati statisztika. Kezdetben pusztán azt számolták, hogy hányan fordultak meg egy év alatt a könyvtárban, s hány dokumentumot használtak. Később, 1905-től már lehetőség nyílt a kölcsönzésre is,¹³ amit először nem számoltak külön, csak 1906-tól. Így újabb két adat jelent meg: hogy a könyvtárt látogatókból hányan kölcsönöztek, és hogy a használt dokumentumokból hányat vittek el ebből a célból. 1912-ben már csak a kölcsönzési rendet említik, de a könyvtárhasználatból nem emelik ki sem a kölcsönzők, sem a kölcsönzött dokumentumok számát. Az 1930-as évektől ezek az adatok pedig teljesen kaotikussá váltak, hol ezt, hol azt emlegették (sokszor még csak nem is pontosan). Az 1940-es évekre pedig egészen elképesztő méreteket öltött a látogatottság, amennyiben évi 120-150 000 könyvtárhasználóról számolnak be (ez 250 napos évvel számolva 480-600 látogatót jelent naponta!). Ez vagy óriási kapacitást, vagy egy kissé eltúlzott számokat feltételez, esetleg a teljes kamarai ügyfélforgalmat sikerült könyvtárhasználóként azonosítani. Összehasonlításképpen az Országos Széchényi Könyvtárat 2008-ban csak kb. kétszer ennyi, 291 483 fő kereste fel.¹⁴

Ezek után egyértelmű, hogy némi szkepticizmussal érdemes az 1920-as évek utáni adatokhoz nyúlni. Talán az első világháborúnak, a trianoni békeszerződés utáni sokkhatásnak, illetve az ügyvédségnek az abból való magára találásának és a nem

¹³ A Budapesti Ügyvédi Kamara jelentése az 1905. évről, p. 43.

¹⁴ A magyarországi könyvtárak statisztikai adatai 2008. A Könyvtári Intézet portálja, http://www.ki.oszk.hu/107/e107_plugins/content/content.php?content.5007 [Excel-táblázat] [2011.02.12.]

sokkal később bekövetkező gazdasági világválságnak is tulajdonítható, hogy 10 évig, 1917-től 1929-ig nem is írtak külön a könyvtárról az éves jelentésekben, pusztán pénzügyi kimutatások állnak a rendelkezésünkre.

A könyvtár fejlődése ezért elég pontosan nyomon követhető a kezdetektől az 1940-es évekig. A második világháborúig és az azt követő rendszerváltozásig ugyanis évente megjelent az Egyletnek, illetve a Kamarának az igazságügyi miniszter részére összeállított beszámolója, valamint több-kevesebb rendszerességgel a könyvtár katalógusa is, amelyben nem egyszer benne volt a használati szabályzat vagy legalábbis annak kivonata. Az éves beszámolóban jelentettek az esetek többségében a könyvtári gyarapodásról is, de a költségvetése mindig szerepelt.

A könyvtárat 1866-ban alapították, az Ügyvédi Egylet megalakításával egy időben.¹⁵ A következő fontos állomás a könyvtár életében 1875 volt, amikor az Ügyvédi Rendtartásról szóló 1874. évi 34. törvénycikkely¹⁶ elrendelte az ügyvédi kamarák felállítását, ekkor lett a könyvtár a Budapesti Ügyvédi Kamara könyvtára.

Az első beszámoló az 1867-68-as évekből való, amely az Egylet megalakításáról, szabályainak kidolgozásáról szólt. Ekkor folyt az a felmérés, amelyet a vezetőség megbízásából dr. Siegmund Vilmos és dr. Apáthy István végeztek, és amelynek célja az egyleti tagok könyvszükségletének felmérése volt.¹⁷ 1868-ból származik az első költségvetés is, miszerint 1867 novemberétől 1868 végéig a könyv- és folyóirat-beszerzésekre az előirányzott 300 forintból csak 65 forint 48 krajcárt költöttek el.¹⁸ 1869-ben a 300 forintos keretből már 232 forint 63 krajcár fogyott el, és az ebben az

¹⁵ Erről közvetlen forrás nem áll rendelkezésemre, csupán két dologból következtethettem rá. Egyrészt az 1870-ben megfogalmazott „*A budapesti ügyvédi egylet Alapszabályai*” című dokumentum (megjelent az 1869-1870. évi évkönyv függelékében, pp. 213-221.) utolsó, 18. paragrafusa az egylet pecsétjén levő feliratot így határozza meg: „*Budapesti ügyvédi egylet 1866.*” Másrészt az, hogy 1868-ban kezdik felmérni a könyvszükségletet, azt jelzi, hogy legfeljebb egy-két évvel korábban határozták el a könyvtár felállítását – logikusnak látszik tehát az Egylettel egyidősnek meghatározni a könyvtárat.

¹⁶ 1874. évi XXXIV. tv. 1000 év törvényei, <http://1000ev.hu/index.php?a=3¶m=5646> [2011.02.12.]

¹⁷ dr. SIEGMUND Vilmos (szerk.): A Budapesti Ügyvéd-Egylet Évkönyve 1869. és 1870. évre, p. 127.

¹⁸ dr. SIEGMUND Vilmos (szerk.): A Budapesti Ügyvéd-Egylet Évkönyve 1869. és 1870. évre, p. 203.

évben készített részletes leltárból azt is megtudhatjuk, hogy mire mennyi ment el ebből a pénzből:¹⁹

- *a Jogtudományi Közlöny 1868. októberi és decemberi számaira: 3 forint,*
- *Törvénytáji csarnok: 2 forint,*
- *Uj törvénytár 1868., 50 ív: 4 forint,*
- *Öster. Gerichtszeitung (Wien): 2 forint,*
- *Gerichtshalle (Wien): 2 forint,*
- *Archiv für Civilist. Praxis 1868: 3 forint 60 krajcár,*
- *Kritische Vierteljahrs-Schrift für Rechtswissenschaft: 7 forint 20 krajcár,*
- *Allgem. Strafrechtszeitung (Berlin): 7 forint 20 krajcár,*
- *Zeitschrift für Handelsrecht (Elangen): 6 forint 48 krajcár,*
- *1 panaszkönyv: 1 forint 67 krajcár,*
- *az Egylet alapszabályai és egyéb nyomtatványai,*
- *a könyvtári könyvekről lásd a könyvtárnoki jegyzéket: 28 forint ezen jegyzék tartalmazza a Hinka úr által az egyletnek ajándékozott könyveket is.*

1870-ben az Egylet vagyonába már beleszámították az ott fellelhető dokumentumokat is, így az 1077 forint és 25 krajcárra rúgott.²⁰

Szintén tudható, hogy a könyvtár felszerelése 1869. január 20-án még csak egy politúrozott asztalból és négy üvegezett politúros könyvszekrényből állt, 40 és 180 forint értékekben.²¹ Később ezt még kipótolták egy függőlámpával (16 forint) és egy fekete táblával (10 forint).²² Utóbbiból később hirdetési céllal az Egylet minden helyiségében elhelyeztek egyet, amelynek használatát az 1870-ben elfogadott házi szabályzatban rögzítették.

¹⁹ dr. SIEGMUND Vilmos (szerk.): A Budapesti Ügyvéd-Egylet Évkönyve 1869. és 1870. évre, p. 207. Az idézet szó szerinti átirás, az esetleg hibákat nem javítottam.

²⁰ dr. SIEGMUND Vilmos (szerk.): A Budapesti Ügyvéd-Egylet Évkönyve 1869. és 1870. évre, p. 209.

²¹ dr. SIEGMUND Vilmos (szerk.): A Budapesti Ügyvéd-Egylet Évkönyve 1869. és 1870. évre, p. 207.

²² dr. SIEGMUND Vilmos (szerk.): A Budapesti Ügyvéd-Egylet Évkönyve 1869. és 1870. évre, p. 209.

A Budapesti Ügyvédi Egylet házi szabályzata.²³

- *Az egylet helyiségei a tagok és a vendégek által társalgás és olvasásra általában szabadon használtathatnak; a rendes ülési terem és a választmányi ülés terme azonban csak oly időben, midőn ülés nem tartatik.
A termekbe való belépés előtt föveg, felső ruha és bot az előszobában leteendő.*
- *A helyiségek reggeli 9 órakor megnyitvatnak s mindaddig nyitva maradnak, míg valaki jelen van; azonban legalább esti 10 óráig, s legfőlebb éjfélig.*
- *Az egylet tagjai vendégül bevezethetnek ideiglenesen Pesten tartózkodó vidéki vagy külföldi férfiegyéneket.
A bevezető tag köteles a vendég nevét, a bevezetés napját és saját nevét a vendégkönyvbe beírni.
A bevezetés 8 napra érvényes és ismételhető.
A rendes ülések és közgyűlések nyilvánosak.
A bemenet azonban nemtagoknak csak az elnök vagy titkár által kiadandó jegyek előmutatása mellett engedtetik meg.
A szakosztályi üléseken csak egyleti tagok lehetnek jelen, a bizottmányoknak azonban joguk van az egyleten kívül álló szakférfiakat is közreműködés végett üléseikre részvételre meghívni.
Joghallgatók és jogvégezett egyének a rendes ülésekre állandó bemeneti jegyeket kaphatnak.*
- *Az egylet könyvtára s hirlapjai a tagok és vendégek által helyben szabadon használhatók, kivinni egy személynek egyszerre csak egy munkát s legfőlebb egy hétre, a könyvtárnok engedelmé s annak adandó kötelező térítvény mellett szabad.
A könyvtárnok bizonyos előre meghatározandó órákban mindenkor a helyiségben tartózkodik, saját felelőssége mellett intézkedik a könyveknek távollétében leendő kézhez adásáról.
A könyvtárhelyiségben, mely egyszersmind tulajdonképeni olvasóterem, legalább egy asztal a tagok használatára írókészülékkel teljesen föl van szerelve.*

²³ dr. SIEGMUND Vilmos (szerk.): A Budapesti Ügyvéd-Egylet Évkönyve 1869. és 1870. évre, pp. 230-231. Az eredeti szöveg helyesírásán nem változtattam.

- *A választmányi üléseken csak egyleti tagok lehetnek jelen mint hallgatók. Zártülés esetében tagok sem.*
- *A szolgák az egylet titkárának vannak közvetlenül alárendelve, ki egyuttal az egylet gazdája.*
Előforduló rendetlenségek tehát szóval ennek jelenthetők.
- *Sem a tagok, sem a vendégek nincsenek jogosítva a szolgákat a helyiségeken kívül teljesítendő szolgálatra alkalmazni.*
- *Az egyletnek összes helyiségeiből mindennemű játék ki van zárva.*
- *Valamint a közgyűlésekben, melyeknek helyisége esetenként a választmány által határoztatik meg, úgy a rendes ülésekben a dohányzás tiltva van.*
- *A helyiségekben kitett fekete táblára a tagok egymás számára rövid értesítéseket jegyezhetnek, melyek azonban 48 óra multán letöröltetnek.*
Hirdetések a fekete táblára csak a titkár ellenjegyzése mellett aggathatók fel.
- *A fekete tábla közelében egy asztalon fekszenek mindennemű az egylethez érkezett aláírási iven, mi által azok alkalmatlan kínálása mellőztetik.*
- *Ugyanazon asztalon fekszik a panaszkönyv, melynek első rovatába a tagok által mindennemű panaszok, akár a helyiségek rendét, akár a szolgák eljárását tárgyazzák, akár pedig a helyiségek czélszerűbb kezelését tárgyazó kívánságok beirhatók.*
A második rovatba a panaszló tag nevét sajátkezüleg beírja, különben panasza figyelembe nem vétetik. A harmadik rovatba a választmány intézkedése vagy határozata a titkár által bejegyeztetik.

Szintén 1870-ből ismerjük az első könyvtárnokot, név szerint dr. Friedmann Bernátot (1844-1925), akit a tagságból választottak az Egylet tisztségviselői közé.²⁴

Az 1870-es évkönyvben is kitérnek a könyvtár dolgaira, innen tudhatjuk meg, hogy 146 forint értékben vásároltak könyveket és folyóiratokat, de ebbe az összegbe nincsenek beleszámolva a már megvett, de a könyvtárba még be nem szolgáltatott könyvek ára.²⁵

²⁴ A választmányi tagok mellett hét tisztségviselő irányította az egyletet: Horváth Károly elnök, Pósfay Károly alelnök, dr. Siegmund Vilmos titkár, Polgár Mihály pénztárnok, Bogdány Lajos ellenőr, dr. Friedmann Bernát könyvtárnok és Gaal Ernő ügyész (dr. SIEGMUND Vilmos (szerk.): A Budapesti Ügyvéd-Egylet Évkönyve 1869. és 1870. évre, p. 210.)

²⁵ dr. SIEGMUND Vilmos (szerk.): A Budapesti Ügyvéd-Egylet Évkönyve 1869. és 1870. évre, pp. 207.

Ebből valószínűsíthető, hogy míg nem volt pontosan meghatározott gyarapítási stratégia, a tagok az egyesület számlájára szerezték be a könyvszükségletüket, azzal a feltétellel, hogy felhasználásuk után kötelesek beadni a közösbe a megvásárolt dokumentumokat. A könyvtár bútorzata egy íróanyag-szekrényvel bővült, 60 forint értékben.

Ebben az évben tették közzé „*A budapesti ügyvédi egyesület alapszabályai*” című dokumentumot,²⁶ amely a korábbi házi szabályzat mellett hivatalos formába öntötte az egyesület működését. Ebben az okiratban rögzítették a könyvtárra vonatkozó szabályokat is. A korábban is említett rend szerint a könyv- és irattárnok az egyesület tisztségviselői közé tartozik, és évente újraválasztatik a rendes tagok köréből.²⁷ Szükszavúan bár, de kitértek a könyvtárnok feladatkörére is: „14.§. g) *A könyv- és irattárnok az egyesület könyvtárára, és íróanyagaira gondot visel.*”²⁸

2.1 A Kamara könyvtárának első évtizedei

Az 1870-től 1891-ig terjedő időszakról sajnos nem maradtak meg az évkönyvek, illetve ha meg is maradtak, azok nem kerültek még elő a Könyvtár meglehetősen kaotikus állapotban átvett állományából. Mihelyt ezek a dokumentumok is rendelkezésemre fognak állni, azok anyagát rögtön beillesztem dolgozatomnak erre a helyére.

1891-re a korábbi Ügyvédi Egyesület már Budapesti Ügyvédi Kamaraként működött, ennek megfelelően módosult szervezeti felépítéssel és működéssel. Ebben az évben már javában folytak az építkezések a főváros által a Kamarának ajándékozott lipótvárosi telken a mai Szalay utcában, ahova végül 1895-ben költözött be a szervezet, és ahol azóta is működik. A költözést megelőző években rendre megemlítik az évkönyvekben, hogy az akkori áldatlan állapotokat (szűkös hely, feldolgozatlan állomány) nagymértékben fogja javítani az új hely. 1895 után az új helyen való berendezkedés tartott el egy pár évig, de nagyjából 1900-ra a könyvtár teljesen belakta helyét az új épületben, és a munka megfelelő körülmények közt tudott újra folytatódni.

²⁶ dr. SIEGMUND Vilmos (szerk.): A Budapesti Ügyvéd-Egyesület Évkönyve 1869. és 1870. évre, pp. 213-221.

²⁷ dr. SIEGMUND Vilmos (szerk.): A Budapesti Ügyvéd-Egyesület Évkönyve 1869. és 1870. évre, p. 217.

²⁸ dr. SIEGMUND Vilmos (szerk.): A Budapesti Ügyvéd-Egyesület Évkönyve 1869. és 1870. évre, p. 218.

1891-ben megemlítették, hogy a könyvtár állományának és szabályzatának rendezetlensége megnehezítette a könyvtár használatát, így mindkettőt revizionálták. Utóbbiról konkrétumot nem nagyon lehet tudni (meghatározott nyitva tartási rend biztos szerepelt benne), előbbit az állományról leválasztott kézikönyvtár létrehozásával, valamint egy könyvtárnoki állás szervezésével (ezek szerint az előző 20 évben, de legalábbis a Kamara megalakulása, 1875 óta ez az állás nem létezett) oldották meg.²⁹ 1891-ben a 15 463 forint 16 koronás teljes éves kamarai kiadásból 527 forint 32 korona ment el könyvtári kiadásokra (500 forint volt előirányozva), ezen felül pedig 100 forint *„könyvtárnoki költség átalányra.”*³⁰

1892-ben kiemelt helyet kapott a könyvtár célszerű fejlesztése, kitérve az előző évi változtatásokra.³¹ Ezek szerves folytatásaként a Kamara választmánya egy könyvtári bizottságot jelölt ki, amely a könyvtár hiányosságait volt hivatott felmérni és orvosolni. Ezek egyik (az évkönyv szerkesztői szerint) legfontosabb része volt a dokumentumok (folyóirat-évfolyamok, országgyűlési irományok, külföldi törvény- és rendeletgyűjtemények) hiányosságainak pótlása. Ugyanekkor arról is beszámolnak, hogy a magyar jogi folyóiratok hiányosságait is mind pótolták. Szintén a feladatok közé tartozott a könyvtárban lévő, de még be nem kötött könyvek köttetése is, amelynek munkálatai már elkezdődtek. Mindez természetesen azt is jelentette, hogy a folyó évre előirányzott költségkeret (700 forint) jócskán túllépték, és ennek tanulságaképpen javasolták ezt az összeget megemlíteni.

Ebből az évből származik az első felhasználási statisztika is,³² amely bár elég szűkszavú, azt megtudhatjuk belőle, hogy 1892. áprilisa és 1892. december 31. között 81 kamarai tag használt 505 művet a könyvtárban. A jelentést írók szerint ez mélyen a lehetőségek alatt van, bár még mindig jobb, mint a korábbi években, amikor hónapok teltek el anélkül, hogy bárki is betette volna a lábát a könyvtárba. Ennek javítását szolgálta a könyvtárnoki állás, valamint a rendszeres statisztika vezetése, amelyből az is

²⁹ A Budapesti Ügyvédi Kamara jelentése az 1891. évről, p. 15.

³⁰ A Budapesti Ügyvédi Kamara jelentése az 1891. évről, p. 37.

³¹ A Budapesti Ügyvédi Kamara jelentése az 1892. évről, pp. 26-28.

³² A Budapesti Ügyvédi Kamara jelentése az 1892. évről, p. 27.

kitűnt, hogy a látogatások száma folyamatosan növekedett – ez pedig az új székházzal valószínűleg még tud javulni majd.

A könyvtárrendezéssel járt az új szakrend elkészítése és az állomány ez alapján való elrendezése. A változást segített követni a könyvtár katalógusa, amely 1892-re készült el, s a könyvtárban volt elérhető, valamint, hogy az állománygyarapítás során nagy hangsúlyt kaptak a jogi bibliográfiai művek, amelyek alapján határozták meg a további vásárlásokat. A tervek között szerepelt a katalógus nyomtatott formában történő megjelentetése is, de ezzel vártak addig, amíg a hiányok pótolhattak.³³ 1893-ban elrendelték ugyan a nyomását,³⁴ de 1894-ben mégis úgy döntöttek, hogy megvárják az új székházba való költözést,³⁵ hogy a végleges katalógus már az új rendet tükrözze. Végül 1896 áprilisában került nyomdába a katalógus,³⁶ amely az 1897-es évkönyv tanúsága szerint már abban az évben a tagok rendelkezésére állt.³⁷

³³ A hiánypótlás egyik legnagyobb akadályaként a művek többségének piaci beszerzésének lehetetlenségét említették. Végül ezeket antikváriusok közvetítésével sikerült több év alatt megvásárolni.

³⁴ A Budapesti Ügyvédi Kamara jelentése az 1893. évről, p. 32.

³⁵ A Budapesti Ügyvédi Kamara jelentése az 1894. évről, p. 28.

³⁶ A Budapesti Ügyvédi Kamara jelentése az 1896. évről, p. 38.

³⁷ A Budapesti Ügyvédi Kamara jelentése az 1897. évről, p. 23.

3. A Könyvtár stratégiai terve

A történeti áttekintés után a jelenlegi helyzetet kívánom értékelni. Ehhez, és a továbbiak felvázolásához Mikulás Gábor Menedzsment című könyve³⁸ nyújtotta a legjobb támaszt, de igyekeztem áttekinteni munkámhoz a többi, könyvtári menedzsmenttel foglalkozó művet is (Skaliczki,³⁹ Sándori,⁴⁰ Corall).⁴¹

Megítélésem szerint mind a helyzet értékeléséhez, mind a jövőkép felvázolásához és a hosszú távú stratégia kialakításához fontos egyértelműsíteni a könyvtár helyzetét a Kamara szervezetén belül, illetve ezen keresztül a viszonyát a külvilággal.

A Kamara az állami költségvetéstől független intézmény, amelynek fenntartását törvény írja elő az ügyvédek számára.⁴² Ebből következik az, hogy a Kamara működése – így a könyvtaré is – viszonylag független az ország aktuális gazdasági helyzetétől és politikai irányultságától. A Budapesti és a többi területi Ügyvédi Kamara felügyelő szerve a Magyar Ügyvédi Kamara (amelyek közül viszont messze a budapesti a legnagyobb, így valamiféle „nagy testvéri” szerepet is játszik a többivel szemben).

A könyvtár, mint az ügyvédek által fenntartott intézmény, alapvetően csak a kamarai tagság számára hozzáférhető. Emellett, az utóbbi évek munkája eredményeképpen, remélhetőleg, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Jogi Szekcióján keresztül hamarosan nyitottabbá fog válni a más jogi hivatásrendben dolgozó szakemberek előtt is. A működés szempontjából ennek legfontosabb hozadéka, hogy a könyvtár kívül esik a nyilvános könyvtárak körén, és ez hatással lesz a későbbi munkákra is. Mindezek figyelembe vételével a következő stratégiai tervet dolgoztam ki.

³⁸ MIKULÁS Gábor: Menedzsment. Bevezetés 7 vezetői teszttel. 222 információs és könyvtári példával. „Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Könyvtárak” Egyesülete, Nyíregyháza 1999. 273 p. ISBN 963 03 7288 6

³⁹ SKALICZKI Judit: Stratégiai tervezés. Szakirodalmi szemle. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest 1996. 86 p. ISBN 963 200 363 2

⁴⁰ SÁNDORI Zsuzsanna: Hosszúra nyúlt útbeszámoló a könyvtárvezetési ismeretek (b)irodalmából. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest 1998. 406 p. ISBN 963 200 401 9

⁴¹ Sheila CORALL: Stratégiai tervezés – könyvtárak és információs szolgáltatások számára. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest 1998. 56 p. ISBN 963 200 380 2

⁴² 1998. évi XI. tv. 12. §. CompLex Jogtár,
http://www.complex.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99800011.TV [2011.02.08.]

3.1 Küldetés

A könyvtár missziója, hogy közvetlenül az ügyvédi pályát, közvetettebb módon pedig minden jogászt állandó üzleti információforrásokkal, információkkal támogasson, akár a dokumentumok beszerzésével és közvetítésével, akár azok előállításával és szolgáltatásával.

3.2 A jelenlegi állapotok

Ma a könyvtár kaotikus képet mutat. Másfél év munkája után is még ott tartunk, hogy a könyvtár legutóbbi átalakítása során kupacokba lepakolt könyvek kb. fele még mindig a földön van, minimális rendezés nélkül. A legégetőbb probléma elsősorban a helyhiány, amely 2010 végén enyhült a pince átalakításával, ahol az eddigi irattár mellé további tárolásra alkalmas helyiséget alakítottak ki, így oda is megkezdődhetett a pakolás. Eddig mintegy ötezer kötet lett bibliográfiai szinten feltárva, ezen kívül további kb. négyezer kötet képezi a kurrens állományt, amely rendezve, polcon hozzáférhető a könyvtárhasználók számára.

3.3 Rövid távú célok

A közeljövőben megvalósítandó célok közül a legfontosabb az állomány teljes körű feltárása és használható állapotba történő rendezése, majd pedig erre épülve egy nagyobb szabású digitalizálási munka. Ez a két munka az, amelyre építve a további feladatokat is lehet teljesíteni. Ezen célok teljesülésének egy kritériuma van, mégpedig egy használható webes katalógus, amelyre az igény egyébként is óriási. A digitalizálási munka megkezdése elválaszthatatlan egy nagy teljesítményű automata szkennerróbot beszerzésétől. Ez jelenleg folyamatban van, de egyelőre még nincs kitűzve a tényleges munka kezdésének időpontja.

3.4 Hosszú távú célok

A könyvtár hosszú távú célja, hogy az ügyvédek számára mindig kéznél levő, mobil tudásbázist építsen fel, amely a legkülönbözőbb eszközökön alkalmas a használatra, és a nagy mennyiségű elektronikus szakkönyv mellett a jogi munka számára létszükségletet jelentő kiegészítő információkat is tartalmazza. A másik cél egy országos információs hálózat kiépítése, amely a területi kamarák könyvtáraival együttműködve jönne létre,

így a helyi szinten megvalósított eredmények haszna országosan is kamatoztatható lenne.

A hosszú távú célok megvalósítását két tényezőhöz kötném: az egyik egy olyan, digitális dokumentumokkal és azonnali információkat nyújtó forrásokkal ellátott adatbázis, amelynek telepíthető felülete vagy alkalmazása van a három fő mobil operációs rendszerre (Android, iOS, BlackBerry OS).⁴³ A másik pedig, hogy ennek az adatbázisnak a fejlesztésében minden magyar ügyvédi kamara részt vesz, így az összes magyar ügyvéd részesül az eszköznek az előnyeiből.

Amikor adatbázisról beszélek, természetesen beleérttem mindazt az eszközparkot, amely egy korszerű tartalom-menedzsmenthez elengedhetetlen: az információs architektúrát,⁴⁴ a CRM-et (ügyfélkapcsolatok kezelése – beleértve természetesen a folyamatos egy- és kétirányú kapcsolat tartását, visszajelzés gyűjtését – l. régi panaszkönyvek),⁴⁵ az adatbányászatot,⁴⁶ a folyamatos digitalizálást,⁴⁷ az üzleti információs szolgáltatást,⁴⁸ a tudásmenedzsmentet⁴⁹ és a minőségirányítást.⁵⁰

⁴³ Természetesen nem ez az összes, de az ügyvédek körében a legelterjedtebb mobiltelefonokat ez a három OS lefedi.

⁴⁴ Martin WHITE: Információépítéset. Egy divatos kifejezés nyomában (ref. BÁNHEGYI Zsolt) = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 53. évf. 2006, 6. sz.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4443&issue_id=473 [2011.02.12.]

⁴⁵ NAGY Nikolett: „Az ügyfél nem fél ügy” - a CRM alkalmazásának lehetősége könyvtári területen = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 54. évf. 2007, 7. sz.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4749&issue_id=484 [2011.02.12.]

⁴⁶ MÁTYÁS Melinda: Adatbányászat a könyvtárakban. Szakdolgozat.
<http://mek.oszk.hu/08000/08059/08059.pdf> [2011.02.12.]

⁴⁷ A terminológiai problémáról I. TAKÁCS Dániel: Debrecen, második felvonás = élet és könyvtár, 2007.05.24, <http://ek.klog.hu/2007/05/24/debrecen-masodik-felvonas/> [2011.02.12.] Előadásában dr. Szinger András, az Artisjus jogásza kifejtette, hogy a magyarra tévesen lett átvittetve az eredetileg digitalizing kifejezés, mivel a „digitalizálás” kifejezés a gyűszűvirággal (Digitalis) való ellátást jelent, míg a papír alapú dokumentum elektronikus (digitális) formába való konvertálását a digitálás jelenti. Ezzel szemben a magyar szak- és köznyelvben is már annyira belegyökeresedett a digitalizálás terminológiája (110 000:230 az arány a Google keresési találatai között a digitalizálás javára), hogy én is ehhez alkalmazkodom.

3.5 A célok elérésének módja

A célok eléréséhez a legfontosabb azzal tisztában lenni, hogy jelenleg milyen külső- és belső körülmények adóttak, illetve azokból kiindulva mik az első szükséges lépések. Amikor 2009 augusztusában beléptem jelenlegi munkahelyemre, gyakorlatilag tiszta lappal indulhattam, ugyanis mindaz az információ, amit kaptam, illetve megtudható volt a rendelkezésre álló forrásokból az állományról és a használatról, a szakmai munka szempontjából elhanyagolható volt. A kiinduláshoz szükséges környezeti paraméterek megszerzése érdekében egy könyvtárhasználati felmérést⁵¹ indítottam el 2011 januárjában, amelyet szándékaim szerint félévente meg fogok ismételni, a helyzetnek megfelelő változtatásokkal. Ez a felmérés első sorban arra igyekszik rávilágítani, hogy ha valaki nem használja a könyvtár szolgáltatásait, akkor miért nem, milyen szolgáltatásokat vár, illetve általánosságba véve mi az az IT környezet, amely rendelkezésre áll, és amelyhez igazodni kell a további munkám során. A felmérés elemzésére a felhasználók áttekintésekor kerül sor a későbbiekben.

A könyvtár belső helyzetéről sem állt rendelkezésre sokkal több információ, itt azonban már bizonyos segítséget jelent az állomány folyamatos rendezése, illetve a könyvtárhasználati szokások felmérése.

⁴⁸ KISZL Péter: Üzleti információ, céginformáció és könyvtárak. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest 2005. 235 p. ISBN 963 217 689 8

⁴⁹ SÁNDORI Zsuzsanna: Mi a tudásmenedzsment? <http://mek.niif.hu/03100/03145/html/> [2011.02.12.]

⁵⁰ KÜHRNER Éva: Kell-e TQM a könyvtárba? = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 47. évf. 2000, 3. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=1345&issue_id=17 [2011.12.12.], ZALAINÉ KOVÁCS Éva: Minőség és könyvtár. - Minőségfejlesztés a könyvtárban. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 45. évf. 1998, 5. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=2038&issue_id=51 [2011.02.12.], ZALAINÉ KOVÁCS Éva: A könyvtár tevékenységének és szolgáltatásai minőségének értékelése az európai modell alapján. = Könyvtári Figyelő, 46. évf. 2000, 3. sz. <http://epa.oszk.hu/00100/00143/00034/zalaine.html> [2011.02.12.]

⁵¹ A felmérés csatolva van a dolgozat végén (1. melléklet).

3.6 A külső környezet (a PEST-analízis)

A külső környezeti felmérést a PEST-analízis segítségével modelleztem le.⁵² Ez az analízis a politikai (Political), gazdasági (Economical), társadalmi (Sociological) és a technológiai (Technological) dimenzióit tárja fel a könyvtár környezetének. Ez azokat az adottságokat jelenti, amelyeket mindenképpen figyelembe kell venni a könyvtárnak és szolgáltatási strukturájának átalakításakor. Ezekbe a külső változókba sok közvetlen beleszólásom nincsen, de hosszú távon, a megfelelő minőségű munkával lehet rajtuk változtatni.

3.6.1 Felügyelet (politikai környezet)

A könyvtár a Budapesti Ügyvédi Kamarán keresztül az ügyvédek tulajdonában van, így a lehető legközvetlenebb a szolgáltatás minőségének visszacsatolása. Amennyiben nem sikerül bizonyítani a könyvtár működésének létjogosultságát, úgy a mindenkori vezetés bármikor úgy dönthet, hogy nincsen rá szükség, ahogy ez már majdnem megtörtént 2007-2008 körül. Ilyen módon a szolgáltatások megfelelő színvonalú kidolgozása és fenntartása létfontosságú a könyvtár szempontjából.

A tervezést nem könnyítik meg a jelenlegi jogszabályok sem.⁵³ Mivel a könyvtár nem nyilvános intézmény, így a digitalizálás nem megengedett számára a hatályos szerzői jog alapján.⁵⁴ Ezt csak a szerzői jogok megvásárlásával, illetve a szerzőkkel és a kiadókkal való megállapodás kötésével oldható meg, amely azonban már továbbvezetne egy saját könyvkiadó alapításának kérdéséhez is (erre a dolgozatom későbbi részén még kitérek).

Fontos tényező a Kamara négy éves választási ciklusa. Ennek a szempontnak mindenképpen érvényesülnie kell a könyvtár jelentéseiben, ugyanis emiatt legalább

⁵² MIKULÁS Gábor: Menedzsment. „Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Könyvtárosok” Egyesülés, Nyíregyháza 1999. pp. 49-50.

⁵³ A 2002-es állapotokról l. TÓTH Péter Benjámin: A digitális könyvtár és a szerzői jog. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 49. évf. 2002, 6-7. sz., http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=684&issue_id=42 [2011.02.12.]

⁵⁴ 1999. évi LXXVI. törvény 35. § (4) bekezdés, http://jab.complex.hu/doc.php?docid=WKHU-QJ-XML-0000099900076TV&docdb=jog&action=moveparagraph¶m=35#para_35 [2011.02.12.]

négyévente konkrét tényekkel és eredményekkel kell bebizonyítani a könyvtár létjogosultságát. Ugyanakkor ez azt is jelenti, hogy a könyvtár nagyobb volumenű fejlesztési lépéseit érdemes négy évnél rövidebb időszakra tervezni, amely azonban nem jelenti azt, hogy fel kéne adni a hosszú távon való gondolkodás előnyeit.

3.6.2 Pénzügyi források (gazdasági környezet)

A politikai környezethez hasonlóan, a könyvtár gazdasági helyzetét is alapvetően befolyásolja a Kamara és az ügyvédség speciális társadalmi státusza. A célok megvalósításához szükséges források ezek szerint abban az esetben állnak rendelkezésre, ha megfelelő módon, hitelesen és megalapozottan képviselhető a könyvtár programja.

Emellett a Magyar Könyvtárosok Egyesületének keretében megalakult Jogi Szekció segítségével további források vonhatóak be a fejlesztésekbe, amennyiben sikerül olyan közös projekteket létrehozni és megvalósítani, amelyek elsősorban a bíróság, másodsorban minden egyéb jogi hivatásrend érdekeit is szolgálhatják.

A források harmadik csoportját az Európai Unió által közzétett Államreform Operatív Program keretében megpályázható források jelentik. Ezek megpályázásához is nagy segítséget jelenthet az imént említett összefogás, amely szélesebb bázist jelenthet mind szakmailag, mind humán erőforrást tekintve egy ilyen projekt esetében.

3.6.3 Felhasználók (társadalmi környezet)

A könyvtár potenciális felhasználói köre tízezres nagyságrendű, ugyanis kb. 12 000 ügyvéd és ügyvédjelölt van bejegyezve a fővárosban. Ezt a tényszámot nem igazolja vissza a valódi felhasználás, amely 2010-ben napi átlag 8 fő volt, így ezen a téren óriási fejlődést lehet várni az átalakítások után.

A felhasználókat több szempont szerint lehet osztályozni. Nem, kor és társadalmi helyzet alapján is különbségeket lehet tenni, de inkább igyekszem kiemelni az egyes jellemzőbb típusokat, amelyekbe tartozó ügyvédek meghatározhatják a könyvtár szolgáltatási struktúráját.

Az első, és talán egyik legfontosabb a fiatal ügyvédnők, társadalmi státusztól függetlenül. Ők azok, akik az elkövetkezendő tíz évben jobban fogják valószínűleg

igényelni a 24/7 online rendelkezésre állást, mivel a gyermeknevelés mellett sokkal kevésbé tudnak alkalmazkodni bármiféle egyéb idő- és térbeli kötöttséghez.

A következő nagy csoport azoknak a társadalmilag alacsonyabb státusú ügyvédeknek a köre, akik akár még az online hozzáférést is nehezen tudják megoldani, nem hogy követni az információtechnológiai eszközök változásának sebességét. Számukra lesznek fontosabbak az offline szolgáltatások, illetve az esetleg IT-eszközkölcsönzések (ekönyv-olvasó, laptop stb.).

A nagy ügyvédi irodák munkatársainak és vezetőinek számára a nem kizárólag jogi információszolgáltatás, illetve a szakirodalmi háttéradatbázisok lehetnek fontosak. Emellett szintén fontos szerepet kaphat a könyvtár kapcsolati hálója, amelynek segítségével össze tudja kötni az irodákat a bíróságokkal, vidéki ügyvédi kamarákkal és a külföldi szakmai szervezetekkel.

Szintén fontos kiemelni még az ügyvédjelölteket, illetve a jogi pályára készülőket, egyetemi hallgatókat, a kamarai továbbképzéseken résztvevőket, akiknek tanulmányaikhoz jelenthet segítséget a könyvtár digitalizált állománya, kiegészítve az egyetemi könyvtárak dokumentumaival.

Az utolsó nagyobb csoportot azokból az inkább idősebb korosztályhoz tartozó ügyvédekből alkotnám, akiknek eddigi munkájuk során nem volt feltétlenül szükségük a korszerű, digitális eszközökre (floppyval már nem egyszer találkoztam a másfél év során, de van olyan ügyvéd is, aki még írógépet használ), azonban az államigazgatás internetre való kerülése miatt rákényszerülnek ezek megismerésére (itt gondolok a kormányzati portálra, az elektronikus adóbevallásra, a közlönyök online megjelenésére stb.). Számukra alapvető fontosságú lehet egy információtechnológiai kurzus, amelynek keretében megismerkedhetnek ezekkel az eszközökkel, elsajátíthatják használatukat. Ráadásul ennek a tanfolyamnak a tapasztalatai alapján egy módosított verzió az egész ügyvédi karhoz szólhatna, megismertetve velük az online jelenlét legfontosabb elemeit (ingyenes eszközök, adatbiztonsági kérdések, munkafolyamatot segítő technikák, technológiai ismeretek).⁵⁵

⁵⁵ Arról nem is beszélve, hogy mekkora haszonnal jár, ha egy gyakorló ügyvéd személyes tapasztalatokat is szerez olyan eszközökkel, mint pl. a torrent és a fájlcsere, a blogolás stb.

Az ügyvédeken túl további, virtuális felhasználókra is lehet számítani, akik más jogi szakkönyvtárak szolgáltatásain keresztül érhetik el a könyvtár állományát és rendszerét. Ők azok a rokon jogi hivatásrendek képviselői, akik jelenleg nem is tudnak a kamarai könyvtár létezéséről, de az általuk használt információs szolgáltatási központokon át hozzájuthatnak az itt tárolt tudáshoz. Ezeknek a felhasználóknak a valamilyen szempontú szűrésére természetesen szükség van (pl. milyen intézményekből érkező olvasók milyen szolgáltatásokat vehetnek igénybe), de ez mindig az egyedi, illetve konzorciális megállapodások alapján kell történnjen.⁵⁶

3.6.4 Eszközök (technológiai környezet)

A technológiai környezet – véleményem szerint – a legizgalmasabb mind közül, ugyanakkor itt lehet talán a legkevésbé előre tervezni a rendkívül gyors fejlődés és változások miatt. Emiatt a gondolkodás során inkább a könyvtári tartalmak és szolgáltatások digitális formába való konvertálása kapott hangsúlyt, és ha ez szabványos formában, kontrolláltan történik, akkor nem okozhat problémát az eszközváltás.

Egyértelmű, hogy mint szakkönyvtárnak, a kamarai könyvtárnak a digitális út a jövője.⁵⁷ A könyvkiadás nyilvánvalóan nem fog teljesen eltűnni, de a gazdaságosság és a jogszabályok gyors változásai mind arra kényszerítik a kiadókat és a jogi pályán működő szakembereket, hogy egyre nagyobb mértékben használjanak elektronikus formában elérhető szakirodalmat. Ez két dolgot jelent hosszú távon:

- egyrészt megjelennek az elektronikus könyvolvasók, legyenek azok táblagépek vagy céleszközök (véleményem szerint inkább utóbbiak fognak elterjedni

⁵⁶ Ilyen lehetőséget nyújt pl. a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Jogi Szekciója.

⁵⁷ Abban szinte minden külföldi szakember megegyezik, hogy egy korszakváltás kellős közepén vagyunk, amelynek folytatása mindenképpen a digitális tartalom és tartalomszolgáltatás lesz, a kérdés csupán az, hogy ezt a könyvtárak hogyan fogják tudni kezelni. L. még Thomas FREY: The Future of Libraries = Futurist Speaker 2006.11.02. <http://www.futuristspeaker.com/2006/11/the-future-of-libraries/> [2011.02.12.], Rebecca MILLER: Future-Proof Your Library = Library Journal. 2008.08.15. <http://www.libraryjournal.com/article/CA6585850.html> [2011.02.12.], Steven J. BELL: Fit Libraries Are Future-Proof = American Libraries Magazine. 2010.09.21. <http://americanlibrariesmagazine.org/features/09212010/fit-libraries-are-future-proof> [2011.02.12.]

olvasási célból, míg a táblagépek diadalmenete nem kötődik annyira a digitális kiadványokhoz),

- másrészt ezek az ekönyvek, e folyóiratok beszerzési gyakorlata is gyökeresen meg fog változni, amennyiben az azonnali hozzáférhetőség, a valóban alacsony ár és a felhasználói visszajelzések, értékelések fognak döntő szerepet játszani.

Ebben a környezetben kell megtalálni a könyvtár új helyét, részben mint archiváló intézmény, részben mint adatbázisok, digitális könyvtár segítségével új tartalmakat szolgáltató forrás.

A tartalomszolgáltatás mellett a teljes kommunikációt is át kell helyezni digitális síkra. Ez többé-kevésbé megtörtént már, de még mindig van rajta javítani való. A telefonhívások, személyes megkeresések alapján teljesített kérések és a rájuk adott válaszok nem jelennek meg a könyvtár digitális információs profiljában – ezzel természetesen nem a személyes érintkezést szeretném megszüntetni, hanem annak problémájára szeretném felhívni a figyelmet, hogy a jelenlegi tájékoztatási, információszolgáltatási munka eredményei tulajdonképpen megsemmisülnek, nem lesznek továbbhasznosítva szélesebb körben, csak az az egy személy fogja azokat használni, aki a segítséget kérte. Egyúttal mellett párhuzamosan több digitális kommunikációs profilt is ki kell alakítani, ezekre a későbbiek során fogok még kitérni.

3.7 A belső környezet (a SWOT-analízis)

A külső környezeti adottságok, kihívások, feladatok felmérése után fontos tisztázni a belső paramétereket. Ehhez a PEST-analízis párját, a SWOT-elemzést választottam,⁵⁸ amely a vizsgált intézmény erősségeit (Strengths), gyengeségeit (Weaknesses), lehetőségeit (Opportunities) és fenyegetéseit (Threats) méri fel.

⁵⁸ MIKULÁS Gábor: A könyvtári munka értékelésének új módszere: a SWOT-analízis. Szemle = Könyvtári Figyelő. 40. évf. 1994, 4. sz. Forrás: http://epa.oszk.hu/00100/00143/00012/mikulas_h.html [2011.02.12.] és MIKULÁS Gábor: Menedzsment. „Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Könyvtárosok” Egyesülés, Nyíregyháza 1999. pp 44-48.

3.7.1 Erősségek

A legnagyobb előnye a könyvtárnak a mérete, amelynél fogva nem kíván nagyméretű szakembergárdát a fenntartása, működtetése.

Másik óriási előny az adott felhasználói kör, amely a könyvtártól függetlenül létezik, illetve amely tulajdonképpen saját magának hozta létre az intézményt. Ez a felhasználói kör pedig hatalmas, több mint tízezer főt jelent.

A harmadik fő erőssége a könyvtárnak az állománya, amely annak ellenére, hogy az idők során alaposan megcsappant, vélhetően még mindig az ország egyik legkitűnőbb jogi anyagát tartalmazza. Pontos felmérést, összehasonlítást még nem végeztem el, de úgy látom, hogy van még bőven olyan anyag, amely sehol máshol nincsen már meg. Végül a (külső) versenytárs hiányát tudom még megemlíteni, mivel hasonló, kifejezetten ügyvédekre specializált könyvtár nem nagyon van több, ha csak az Országgyűlési Könyvtárat vagy a bírósági könyvtárakat nem számítjuk.

Végül, de nem utolsó sorban ide sorolnám a politikai környezetben elemzett négyéves választási ciklust, amely rákényszerít, hogy legalább ekkor teljesen revizionáljam a stratégiai tervet, a jelenlegi helyzetet, a fejlesztési irányokat és a munkát.

3.7.2 Gyengeségek

A könyvtárnak az erőssége a gyengesége is, legalábbis ami a méretét illeti. Bár a mindennapi rutin feladatokat el tudja látni egy fő, de mellette ez elég korlátozott számú ügyvéd kiszolgálását engedni meg. Ugyanígy gyengeséget jelent az információtechnológiai elmaradottság, a kevés számú számítógép, az alacsony szintű feldolgozottság, a katalógus hiánya.

Gyengeség továbbá a könyvtár fizikai tere is, amely bár otthonosan és barátságosan van berendezve, így akár vonzó is lehetne, de elhelyezkedése miatt sötét, és könyvtári szempontból is nagyon szűkös (a kialakított polcok inkább dekorációs célokat szolgálnak, mint a praktikumot, ráadásul ezzel párhuzamosan a raktárat is felszámolták, így ha katasztrofális nem is, de mindenképpen nyomasztó a jelenlegi helyzet).

Végül ide sorolom a kényszerűen bár, de bevezetett bürokratikus beszerzési módszert, amely rendkívül nehézkessé és lassúvá teszi a gyarapítást.⁵⁹

3.7.3 Lehetőségek

A könyvtár gyengeségeit viszonylag könnyen lehet a hasznunkra fordítani. Csupán munka és pénz kérdése a technológiai fejlődés (ráadásul nem is tetemes összegé, mert pl. három számítógépet beszerezni nem jelentene nagy terhet a Kamarának). A fejlesztések jelentős részét ingyenes eszközökkel kívánom megoldani, így még sokszor a rendelkezésre álló források hiánya sem jelenthetnek akadályt.

További lehetőséget jelent a rendelkezésre álló anyag feldolgozása és digitális formában való szolgáltatása, amely nagy forgalmat tudna hozni a könyvtárnak. Természetesen ez már nagyobb anyagi terhet is jelent, de ezt később részletesen fogom tárgyalni. A rendelkezésre álló, mintegy 15-20 000 kötet mindenképpen a könyvtár legnagyobb értékét képviseli, hiszen számtalan, azóta valószínűleg elfeledett dokumentum, kiadvány van a gyűjteményben, amely alapvető fontossággal bírna az ügyvédség és az egész magyar jogalkotás, jogalkalmazás számára, erről naponta kapok megerősítést.

A harmadik lehetőséget a többi jogi szakkönyvtárral való kapcsolat megerősítése, illetve kiépítése jelenti, amelyhez a legjelentősebb lépés már meg is történt 2011. március 4-én, amikor hivatalosan is megalakult a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Jogi Szekciója, amelynek a kamarai könyvtár vezetője is tagja lett.

3.7.4 Fenyegetések, kihívások

Tulajdonképpen inkább külső az a veszély, ami a leginkább alkalmas lehet arra, hogy a könyvtár intézményét felszámolhassa. Ez pedig a technológiai fejlődés, amivel ha nem tud lépést tartani a könyvtár, akkor nagyon hamar meg fog szűnni.⁶⁰ A fenntartók (az ügyvédek) nem fogják igazolva látni a könyvtárra kiadott költségeket (nem történik érdemi fejlődés), ez pedig a bezáráshoz vezethet.

⁵⁹ Ennek lényege, hogy minden egyes kötetet külön kell engedélyeztetni papíron, ami amellet, hogy költséges, nagymértékben függ a Kamara vezető tisztségviselőinek egyéb elfoglaltságaitól is, így pl. egy sürgős olvasói kérés kiszolgálása gyakorlatilag lehetetlen.

⁶⁰ Ez sajnos az ország legtöbb hasonló intézményére igaz.

Hasonló fenyegetést jelenthet az a kapcsolati háló, amelynek eddig előnyeiről beszéltem. A jelenlegi helyzetben minden további nélkül megoldható lenne az intézmények összevonása vagy akár helyettesítése, és jogi szakkönyvtárban bőven van nagyobb is (Országgyűlési Könyvtár), modernebb is (az Országos Igazságszolgáltatási Testület Hivatala által a Bíróképző Akadémián működtetett Tájékoztatási és Dokumentációs Központja). Amennyiben ezek az intézmények jobban és gyorsabban fogják tudni a válaszokat az ügyvédek kérdéseire, az ugyanolyan csapást jelentene a Kamara könyvtárára, mint a fenntartók megszüntetéséről szóló döntése. Ugyanez a helyzet a jogi szakkiadókkal (CompLex, HVG-Orac, Dialóg Campus, Opten) is, amennyiben hamarabb alakítanak ki egy komplex és jól használható információs rendszert. Szerencsére egyelőre ez még nem annyira fenyegető, de mindenképpen reális veszély.

De mindennél fontosabb a jelenlegi legnagyobb fenyegetés, az érdektelenség. Ez elsősorban az ügyvédek időhiányából fakad, amely rákényszeríti őket arra, hogy saját magukat lássák el információval, így a könyvtárról nem is vesznek nagyon tudomást. A tehetősebb ügyvédség pedig egyenesen saját információs rendszerrel, akár komoly könyvtárral is rendelkezik, amelynek segítségével ki tudja elégíteni a saját, illetve irodájának igényeit. Hozzá kell tenni azt is, hogy a jelenleg elérhető legteljesebb jogi adatbázis, a CompLex Kiadó által előállított Jogtár (és annak változatai) sokszor alkalmas a legalapvetőbb feladatok ellátására, és a könyvtárhoz csak akkor fordul a használója, ha valamely joganyag, iratminta már nem elérhető általa.

Miután többé-kevésbé sikerült tisztázni a könyvtár működésének körülményeit, rátérek a könyvtár jövőbeni működésének vázolására. Ennek alapja egy hosszú, több mint másfél éves tervezési folyamat, amelyben nagy hasznomra volt az eddig összegyűjtött rengeteg információ a jelenleg elérhető könyvtári és internetes technológiákról, amelyeknek fő színhelye a 2005 decembere óta vezetett blogom.

3.8 A marketing-menedzsment (az 5P elve)

A tervezés következő lépcsőjében Mikulás Gábor nyomán az öt P-re építve terveztem meg (People, Product, Price, Place, Promotion) a könyvtár szolgáltatásait. Ez az öt P öt olyan kérdést tesz fel, amely segít egyfajta tükröt tartani a könyvtári működés elé, és tisztába kerülni a javítandó területekkel.

3.8.1 Felhasználók

A könyvtárnak jelenleg szinte csak a könyvtárba (virtuálisan vagy fizikailag) belépő ügyvédekkel van kapcsolata. A Kamara ugyan üzemeltet egy hírlevelet és egy havilapot, amelyben a könyvtár rendszeresen megjelenik, de az a tapasztalat (a visszajelzések, szóbeli közlések alapján), hogy a könyvtári híreket, közleményeket az ügyvédek többsége ignorálja. A könyvtárhasználati felmérés kapcsán egy agresszívebb kampányba kezdtem, amelynek célja az, hogy minél több ügyvéddel sikerüljön felvenni a kapcsolatot. Ennek érdekében a lehető legtöbb csatornát igyekeztem lefedni, mind emailben, mind telefonon, mind pedig a kamarai hírlevélben igyekeztem minél több emberhez eljuttatni a kérdőív linkjét.⁶¹ Más mód egyelőre nincsen a kapcsolattartásra, ehhez egyrészt a személyzet is kevés, másrészt a rendelkezésre álló eszközök is korlátozottak.

3.8.1.1 A könyvtárhasználati kérdőív

A kérdőívet bő két hét alatt (február 11. és 28. között) 39 felhasználó töltötte ki, így nem tekinthető reprezentatívnak, mindenesetre kiindulópontnak jó. A kérdőív leginkább arra igyekezett fókuszálni, hogy mi az az információtechnológiai környezet, amely az ügyvédek rendelkezésére áll (erre érdemes építeni a könyvtár szolgáltatásait), illetve mik azok a szolgáltatások, amelyeket már most is szívesen vesznek igénybe, és mi az, amit leginkább hiányolnak. A részletes kérdőívet és a válaszok grafikai ábrázolását mellékletként csatolom (1-14. ábra).

A legfontosabb tanulságok, hogy a kitöltők körében a hagyományos IT-eszközök a legnépszerűbbek. Szinte mindenki rendelkezik asztali számítógéppel (32) vagy lappal (32), valamint hagyományos mobiltelefonnal (30). Bizakodásra ad

⁶¹ Sajnos az a technika, miszerint az embereknek tálcán kínáljuk a kérdőívet (tehát még elkattintani sem kell az emailból), nem működött a több oldalas kérdőív esetében. A tapasztalat, hogy ez a leghatékonyabb megoldás, ha nagy tömegű visszajelzést szeretnénk kapni, egy, a könyvtárosok levelezőlistáján végzett felmérés nyomán született. Ebben a felmérésben arra kértem a Katalist olvasóit, hogy egy egyszerű, rádiógombos, 8 válaszos kérdőívet töltsenek ki, amelynek folyamatáról, eredményeiről a blogomban számoltam be. TAKÁCS Dániel: A MOKKA-hangulat felmérésének eredménye = élet és könyvtár. 2010.02.19. <http://ek.klog.hu/2010/02/19/a-mokka-hangulat-felmeresenek-eredmenye/> [2011.02.12.]

ugyanakkor okot, hogy szerepel egy-két tablet (2) és elektronikus könyvolvasó készülék (1) is.

A használt szoftverkörnyezetek közül messze a Microsofté volt a leggyakoribb (a Windows operációs rendszerrel – 36), míg a többi (Linux, OSX, iOS, Android, BlackBerry OS – 1-2) kb. egyformán szerepelt.

A mobiltelefon-márkák közül a hagyományos mobiltelefonok piacának megfelelően messze a Nokia (21) vezet, viszont feltűnő, hogy bár jelölték a BlackBerry OS-t, egyetlen BlackBerry sem szerepelt, így vagy előbbi, vagy ez technikai hibának tekinthető – ugyanakkor a BlackBerry nagy népszerűsége az ügyvédek között inkább az utóbbi adat hibásságát indokolja.

A használt kommunikációs eszközök közül messze vezet az email (39) és az SMS (30), ugyanakkor gyakorlatilag az összes eszköz képviselteti magát (a mezőny végén a mikroblogok vannak – 2).

A Kamara könyvtára mellett jellemző más könyvtárak használata is, legjellemzőbb a vegyes használat (szak- és közkönyvtár – 14), de utána rögtön a *„nem használók könyvtárát”* válasz következik holtversenyben a kizárólag szakkönyvtárat használókkal (10-10).

A közvetlenül a kamarai könyvtárhasználatra vonatkozó válaszok közül a legtöbben nem veszik igénybe (14). Utánuk következnek az alkalmasszerűen (évente, havonta egyszer-kétszer – 9-9) használók, napi rendszerességgel csak egy válaszadó használja a könyvtárat.

Azok közül, akik nem használják, legtöbben saját forrásból oldják meg az információs igényeiket (10), de olyan is van, aki nem is tudott a könyvtár létezéséről (2).⁶² Az is bebizonyosodott, hogy van olyan ügyvéd, akinek a fizikai távolság okoz gondot (1).

A könyvtárhasználók közül a legtöbben személyesen veszik igénybe (23), a telefon a második legnépszerűbb csatorna (6), de alig maradnak el az egyéb online lehetőségek sem (4). A legtöbbet használt szolgáltatás a szakkönyvek használata (21), ezt követik a folyóiratok (15), az adatbázis-használat (8) és a fénymásolás (6). Számomra meglepő

⁶² Személyes tapasztalat, hogy mennyire hasznos a Facebookos jelenlétünk: jött már be úgy ügyvédjelölt, hogy látta a közösségi oldalon, hogy van a Kamarának könyvtára, és kíváncsi lenne rá.

volt, hogy a könyvtár szolgáltatásait összességében pozitívan értékelték, egy tízes skálán 3-ast ketten, 4-est egy fő, 6-ost nyolc ügyvéd, 7-est öten, 8-ast egy ember, végül 9-est és 10-est 4-4 ember adott.

A használók egy része igénybe szokta venni a könyvtárostól való kérdezés lehetőségét, de ez sajnos egyelőre még nem jellemző.

A hiányolt szolgáltatásokat külön vettem, ugyanis érdekes összevetni a könyvtárat használók és nem használó válaszai közti különbségeket (1. táblázat).

Szolgáltatás	Nem könyvtárhasználó	Könyvtárhasználó
Nyomtatott dokumentumok kölcsönzése	12	10
Elektronikus dokumentumok (folyóiratok, könyvek) szolgáltatása	20	8
Online adatbázisok szolgáltatása	21	11
Személyre szabott információs szolgáltatás	8	4
24/7 rendelkezésre állás	6	1
Mobil eszközök (tabletek, e-könyv-olvasók) kölcsönzése	6	2
Kamarai kiadványok készítése és szolgáltatása	3	2
Szoros együttműködés más, szakmai könyvtárakkal	6	1
Hangos beszámolók, kiadványismertetők, interjúk stb. rendszeres közlése (podcast-ek)	1	0
Letölthető, nézhető, hallgatható anyagok a Kamarában történt eseményekről	5	4
Segítség a kamarai ügyintézésben	1	1

1. táblázat: A könyvtárat használók és nem használók válaszainak összehasonlítása.

A felmérés eredménye végül megerősítette mindazt, amit mint prekonceptiót alkalmaztam az eddigi munkám során. Ennek a helyzetnek a változását, alakulását további rendszeres, félévente végzett felmérésekkel kívánom figyelni.

A pontos felhasználószámról egyelőre nincsenek adatok, mivel a nem személyes (telefon, email) megkeresések számát és jellegét kapacitáshiány miatt egyelőre nem követjük. Ehhez tavaly felvázoltam egy egyszerű eszköz vázlatát,⁶³ amely azonban programozói kapacitás hiányában egyelőre nem valósult meg. Az eszköz lényege egy

⁶³ TAKÁCS Dániel: Lusta könyvtáros statisztikája (rajzzal) = élet és könyvtár. 2010.02.20.

<http://ek.klog.hu/2010/02/20/lusta-konyvtaros-statisztikaja/> [2011.02.12.]

rendkívül egyszerű, online (és mobilfelületen is) elérhető felület, amelyen az összes könyvtárhasználat követhető, minimális erőfeszítéssel. Elkészítésével gyakorlatilag az összes egyszemélyes könyvtár nagyot nyerne, ezért megvalósítását mindenképpen szorgalmazni fogom a továbbiakban is.

3.8.2 Termék, szolgáltatás

A könyvtári szolgáltatásokra az ügyvédeknek a jelenlegi állás szerint szükségük van, csak sokszor ez nem tudatos igény. A szolgáltatások specifikációjára csak akkor lesz lehetőség, ha egy további, kifejezetten erre fókuszáló kérdőívet is ki fognak tölteni az ügyvédek, de az egészen biztosnak vehető, hogy egy rendkívül könnyen használható, mobil jogi adatbázis létszükséglet lenne számukra. Én ennek a létrehozását, megfelelő színvonalú működtetését tekintem a könyvtár elsődleges küldetésének, kiegészítve a személyre szabott információszolgáltatás és a célzott állománygyarapítás feladataival.

A megvalósítandó szolgáltatásoknak alapvető filozófiája az üzleti információ szolgáltatása. A könyvtár helyzetének egyedisége, hogy bár az elvárások vele szemben piaci szempontból értelmezhetőek, de a fenntartásának, működésének inkább közintézményi jellege van. Ennek figyelembe vételével lehet kialakítani azt a termékskálát, amellyel a könyvtár az ügyvédség rendelkezésére tud majd állni. Ezek részletezését a Szolgáltatások megvalósítása c. fejezetben fogom elvégezni.

3.8.3 Költség

Jelenleg nagyon alacsony a könyvtár hatékonysága a befektetett költségeket illetően. Éves szinten kb. 4 millió forintot lehet állománygyarapításra, adatbázis-előfizetésre fordítani, amihez képest a 2010-es átlag napi 8 látogató rendkívül kevés. Árnyalja ugyanakkor a helyzetet, hogy a kiadás felét a CompLex Jogtár Plusz előfizetése adta, amelynek sokkal magasabb volt a használati aránya, tekintve, hogy a Kamarában is többen használják, illetve rengeteg kérés érkezik telefonon, emailben a Jogtárban elérhető anyagokra, illetve folyóiratokból, könyvekből szkennelt cikkekre, dokumentumokra.

A költségek mellett a jövőben hangsúlyt kell fektetni a bevételekre is, amelyek szintén az üzleti információszolgáltatáshoz kötődhetnek. Specialitásuk, hogy inkább közvetetten fognak megjelenni a könyvtár költségvetésében ezek a források (ha

megjelennek), ugyanis a könyvtár minden szolgáltatása alapvetően ingyenes, az ügyvédek pedig a kamarai tagdíjak befizetésével ellensúlyozzák ezt a költséget.

3.8.4 Hely

Ahogy már említettem a dolgozatomban, a könyvtár fizikai paraméterei eléggé távol esnek az ideálistól, és ennek gyors javulására nem nagyon van esély. Sem a szűkös és rossz beosztású tér, sem a raktár liliputi méretei, sem pedig az állomány rendezetlensége nem járul hozzá ahhoz, hogy a felhasználók szívesen jöjjenek, ráadásul míg nincsen rend, addig a jelenlegi napi négy órás (10-től 14 óráig tartó) nyitva tartást sem nagyon van értelme meghosszabbítani. Ez pedig szintén nem kedvez a dolgozó, tárgyalásokra járó ügyvédeknek.

3.8.5 Ösztönzés

Az eddigiekben szinte a tökéletes passzivitás volt jellemző a könyvtárra, amely legfeljebb az ajtóra kiragasztott papírokkal, illetve a fentebb is említett hírlevélbeli megjelenésekkel tudta elérni a felhasználóit. Ezért olyan változtatások történtek, amelyek segítségével először megszólítani szeretném az ügyvédeket, majd pedig egy központi információs felületre terelve onnan elérhetővé tenni a szolgáltatásokat. Ennek kialakítása folyamatban van.

Az offline promóció részének olyan, a könyvtár használatával kapcsolatos eszközök kínálatát gondoltam megtervezni, mint pl. a tollak, füzetek, könyvjelzők, naptárak, de akár az elektronikus könyvolvasók is.

4. A szolgáltatások megvalósítása

Az előkészítő felmérés után azokat a szolgáltatásokat szeretném bemutatni, amelyeknek megvalósítására úgy látom, reális lehetőség van. Ezeket a szolgáltatásokat, feladatokat projektekbe szervezem, így lehetőség van a hatékony önellenőrzésre és az egyes munkafolyamatok egymáshoz való viszonyának áttekintésére, ellenőrzésére. A feladatokat a kisebb részfeladatoktól tekintem át a nagyobbakig, hogy aztán az egészet összefogó koncepcióval zárjam le a terveket.

Természetesen az állomány teljes feldolgozása az elsődleges, amíg ez nem történik meg, a további munkáknak sincsen túl nagy értelme. Ez folyamatos munka, amelynek befejezése 2011 nyarára várható.

A szolgáltatási portfólióra elsősorban az online megjelenés a jellemző. A legfőbb elvárás az időbeli és a fizikai korlátok lebontása, magyarul a távoli hozzáférés (kiemelten a mobil felületekről is), a hét minden napján, a nap huszonnégy órájában.⁶⁴ Minden egyéb, a dokumentumok és az adatok használata, hordozhatósága, interakció könyvtár és olvasó közt ennek van alávetve. Ezt mind a fentebb már részletezett társadalmi környezet, mind pedig a rendelkezésre álló technológiák megkövetelik, a munkafolyamatokba való integrálásuk, alkalmazásuk elengedhetetlen a könyvtár fenntartásának igazolásának érdekében.

4.1 Elektronikus szolgáltatások

A szolgáltatások első körét azok az eszközök jelentik, amelyek online jelennek meg. Ezeket tekintem a szervezés prioritásainak, mivel ezek jelentik a gyorsabb és közvetlenebb kapcsolatot a felhasználóval, jobban és hatékonyabban kielégítve igényeiket. Ezen kívül ez az a terület, amelyen nagyobb elmaradásokkal és kihívásokkal küzdünk, tekintve, hogy az egész könyvtáros szakma számára idegenebb terep, olyan új módszerekkel és eszközökkel,⁶⁵ amelyekre nem alakultak még ki a kanonizált válaszok.

⁶⁴ Röviden 24/7 szolgáltatásnak hívjuk ezt a formát.

⁶⁵ L. szerzői jogi kérdések (Creative Commons, GNU Public License stb.), elektronikus dokumentumok hatékony kezelése és szolgáltatása, mobil eszközök alkalmazása és kiszolgálása, felgyorsult kommunikáció stb.

4.1.1 Kommunikációs profilok kialakítása

Az egyik legsürgetőbb feladat, amelynek megvalósítása már el is kezdődött, azoknak a csatornáknak a kiépítése, amelyeken keresztül a felhasználók el tudják érni a könyvtárat és tartalmait (ennek persze veszélye is van, mert pl. amíg nincsen digitalizálva az állomány, addig óriási többletterhelést jelent a kért cikkek, könyvrészletek megküldése, illetve jól működő adatbázis nélkül sokszor aránytalanul nagy munkával jár a kérdések megválaszolása). Ebbe a portfólióba be kell venni minden olyan webes eszközt, amelyet az ügyvédség használhat. Alapvetően három fajta felületen kell tudni fogadni a felhasználókat: azonnali üzenetküldő (instant messaging - IM) rendszeren, közösségi alkalmazásban (közösségi hálózat, mikroblog) és honlapfelületen (portál, wiki).

4.1.1.1 Azonnali üzenetküldő rendszerek⁶⁶

Az azonnali üzenetküldés a mindenki által ismert chat individualizált változata. Ennél a megoldásnál (rendkívül leegyszerűsítve) a felhasználók nem egy szerverre jelentkeznek be közvetlenül (mint pl. a webes levelezőrendszereknél, l. pl. Freemail, Gmail), hanem egy letölthető kliensprogrammal csatlakoznak a központhoz (mintha pl. az Outlookkal férnék hozzá a levelezésemhez), ahonnan azokkal a felhasználókkal tudnak szöveg-, hang- és képalapú beszélgetést folytatni, nekik fájlokat küldeni és tőlük fogadni stb., akik szerepelnek a címlistájában, illetve engedélyezik számukra a kapcsolatteremtést. Ez a megoldás sokkal alkalmasabb a biztonságos és hatékonyabb munkavégzéshez, mint a hagyományos chat, ugyanakkor egy hatalmas hátránnyal rendelkezik pl. az emailhez képest, ugyanis nincs olyan szabványos protokoll, amit a fejlesztők használnának, hanem minden szolgáltató létrehozott magának egy sajátot. Ennek eredménye, hogy rengeteg féle szabvány és megoldás van, de ezek többsége nyílt forrású, így léteznek ún. multiprotokollós kliensprogramok is (pl. Pidgin, Adium),

⁶⁶ A témáról bővebben l. Meredith G. FARKAS: Social Software in Libraries. Information Today, New Jersey 2009. pp. 149-162., illetve a szolgáltatási formával kapcsolatos gondolataimat több alkalommal is kifejtettem blogomban is: TAKÁCS Dániel: Kommunikáció = élet és könyvtár. 2006.06.20. <http://ek.klog.hu/2006/06/20/kommuunikacio> [2011.02.12.], Uő: Kérdések és válaszok = élet és könyvtár. 2007.01.05. <http://ek.klog.hu/2007/01/05/kerdesek-valaszok> [2011.02.12.], Uő: Még előbb olvasószolgálat = élet és könyvtár. 2008.09.07. <http://ek.klog.hu/2008/09/07/meg-elobb-olasoszolgalat> [2011.02.12.]

amelyek egyszerre több felhasználói fiókot és protokollt is tudnak kezelni. Ezek segítségével lehet létrehozni egy könyvtárban olyan azonnali üzenetküldő-központot, amely a felhasználó által igényelt csatornán tudja fogadni a kéréseket. Egyetlen egy kivétel van: az egyik legnépszerűbbnek számító Skype⁶⁷ nem tette nyilvánossá a protokollját, így annak kezelésére még nem született megoldás, csak a saját kliensprogramjával lehet használni.

Ma – saját tapasztalatom szerint – Magyarországon 3-4 népszerű és általánosan használt protokoll van, ezek a Google Talk,⁶⁸ a Windows Live Messenger⁶⁹ (korábban MSN), a Skype, és talán még ide számítható az IRC⁷⁰ és a Yahoo! Messenger⁷¹ is. Nemrég egy új szereplő is megjelent, amely egészen biztosan be fog kerülni a vezető szolgáltatások közé, ez pedig a Facebook Chat,⁷² amely bár elsősorban a Facebookon belül működik, de szintén kínál protokollt a kívülről történő csatlakozáshoz. Ezek azok a szolgáltatások, amelyeken keresztül mindenképpen kell tudni fogadni a felhasználókat, de ezen kívül természetesen bármikor lehet újabb fiókokat nyitni más szolgáltatásokban is.

Végül meg kell említenem egy hibrid alkalmazást is, amely ötvözi a hagyományos chat és az azonnali üzenetküldők előnyeit is. Ez a Meebo,⁷³ amely online működik, de ugyanúgy tudja kezelni a felhasználói fiókokat, mint egy asztali kliensprogram, így nem leszünk géphez kötve, ha egy helyről szeretnénk kezelni a szolgáltatásainkat. Az azonnali üzenetküldőkhöz képest a másik nagy előnye, hogy a saját protokolljával képes weblapokra kitett chatablakokat működtetni, így kifejezetten az adott szolgáltatáshoz (adatbázis, katalógus, könyvajánló stb.) tudunk létrehozni kérdezőablakot.

⁶⁷ <http://www.skype.com> [2011.02.12.]

⁶⁸ <http://www.google.com/talk> [2011.02.12.]

⁶⁹ <http://explore.live.com/windows-live-messenger> [2011.02.12.]

⁷⁰ <http://www.mirc.com> [2011.02.12.]

⁷¹ <http://messenger.yahoo.com> [2011.02.12.]

⁷² <http://www.facebook.com/sitetour/chat.php> [2011.02.12.]

⁷³ <http://meebo.com> [2011.02.12.]

4.1.1.2 A közösségi hálók

Egészen az elmúlt évig nem volt kérdés, hogy ha egy könyvtár el akarja érni a felhasználóit egy közösségi hálón, akkor az iWiW-re⁷⁴ kell regisztrálni. Tavalý azonban a 2004-ben indított Facebook⁷⁵ meghódította Magyarországot, és mára már az iWiW hasznátságát is leelőzte.⁷⁶ Ráadásul pont az a korosztály képviselteti a leginkább magát ezen a platformon, amelyik a legfontosabb a könyvtárak jövője szempontjából (jelenleg a magyar felhasználók 80%-a van 13 és 34 év között, de a 13-24 éves korosztály is még mindig a felhasználók felét képviseli).⁷⁷ Mindezek alapján azt lehet mondani, hogy egy könyvtárnak mindkét oldalon jelen kell lennie, de az aktivitást, a szolgáltatások fejlesztését érdemes a Facebookra vinni. Mindkét szolgáltatás kínál fejlesztési platformot,⁷⁸ így lehetőség van arra, hogy bizonyos szolgáltatásokat (katalóguskereső, tájékoztatás stb.) megjelenítsünk a könyvtár oldalán is.

Szintén közösségi hálónak lehet tekinteni a mikroblog-platformokat. Ezek az eszközök szintén az utóbbi évek termékei, és óriási karriert futottak be, gondoljunk pl. a Twitter szerepére Barack Obama kampányárban⁷⁹ vagy a szinte még zajló egyiptomi tüntetésekre.⁸⁰ Ezeknek a lényege, hogy a tartalom szinte tömörítve, esetleg limitált karakterszámmal osztható meg, rendkívül egyszerű módon, pár kattintással. Ennek eredménye pedig a hihetetlenül felgyorsuló információáramlás, amelynek természetesen döntő többsége zaj és szemét, de sok hasznos és fontos információ is előkerül. Ezeket az

⁷⁴ <http://iwiw.hu> [2011.02.12.]

⁷⁵ <http://www.facebook.com/> [2011.02.12.]

⁷⁶ Hírbehozó: Az iWiW ismét „százezres száj” lett. = Webisztán, 2011.02.10.

http://webisztan.blog.hu/2011/02/10/az_iwiw_ismet_szazezres_szajt_lett [2011.02.12.]

⁷⁷ Facebook statisztika – Magyarország. = Social Times. <http://www.socialtimes.hu/facebook-statisztika> [2011.02.12.]

⁷⁸ IwiW – OpenSocial: http://dev.iwiw.hu/wiki/index.php/OpenSocial_Gyorstalpal%C3%B3 [2011.02.12.], Facebook: <http://developers.facebook.com/opensource> [2011.02.12.]

⁷⁹ BOROS Tamás: Elnökválasztás 2.0. = Politika 2.0, 2009.03.10. http://polkom.blog.hu/2009/03/10/obama_2027 [2011.02.12.]

⁸⁰ A Twitter is Egyiptom mellé állt. = Kultúrpart, 2011.02.01. http://www.kulturpart.hu/rengeteg/22908/a_twitter_is_egyiptom_melle_allt [2011.02.12.]

eszközöket két csoportra lehet osztani: az egyik a Twitter-szerű,⁸¹ amely limitált karakterszámú (jellemzően egy SMS-be beférő 160 karakter) szöveges üzenet megosztását teszi lehetővé, és a sokkal inkább a hagyományos blogra hasonlító Tumblr-jellegű⁸² megoldások, amelyek inkább az egyes tartalomfajták megosztásának egyszerűsítésére törekednek. Előbbi inkább a közvetlenebb kommunikációra alkalmas (lényegében egy kiterjesztett üzenőfal), utóbbi saját, illetve másoktól átemelt rövid tartalmak, hírek, képek stb. megosztására. Ez utóbbi alkalmas lehet akár a honlap ideiglenes pótlására is.

4.1.1.3 A könyvtár honlapja

Az utóbbi évek egyik „legforróbb” témája a könyvtári gyakorlatban a könyvtári honlapok voltak. A web 2.0 leginkább ezt a profilját érintette a könyvtáraknak, gyökeresen (de még mindig nem eléggé) átalakítva a webes jelenlétet.

A kétezertizes évekre alakult ki az a helyzet, hogy a könyvtárak többsége már rendelkezett valamilyen online jelenléttel.⁸³ Ez többnyire statikus, nehezen kezelhető honlapokat jelentett, ezért nagyon is érthető az a lelkesedés, amellyel a könyvtárosság a dinamikus tartalomkezelő rendszereket fogadta. Ennek eredményeképpen egyre-másra születnek a korszerű honlapok,⁸⁴ azonban még nagyon messze vagyunk az ideális állapottól, és rengeteg a munka ezen a téren is.

A korszerű honlap alapvető feladata, hogy rajta keresztül a tulajdonosa, fenntartója kommunikáljon, interaktív módon közölje az átadni kívánt információt, lehetőséget adva a felhasználóknak, hogy reagáljanak rá, illetve beemeljék az online jelenlétük tevékenységeibe (megosszák).

⁸¹ <http://twitter.com> [2011.02.12.]

⁸² <http://tumblr.com> [2011.12.02.]

⁸³ VIDA Andrea: Könyvtári honlapok megújítása: kinek, miért és hogyan? CMS-rendszerek a könyvtár szolgálatában. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 53. évf. 2006, 3. sz.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4332&issue_id=470 [2011.02.12]

⁸⁴ Például a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Könyvtára – <http://konyvtar.mome.hu>, illetve a Miskolci Városi Könyvtár – <http://mclib.hu>

Minden funkciót ennek a szempontnak kell alávetni, különben nincs sok értelme az online jelenlétnek (fizikai párhuzammal élve ez kicsit olyan, mintha csak egy plakátra lenne rárajzolva a könyvtár, amin ott vannak a könyvek is, csak éppen használni nem lehet őket). Ennek érdekében kell megoldani az akadálymentesítést, a szabványosságot,⁸⁵ egy szóval az ergonómiát,⁸⁶ a tartalomtípusok kialakítását,⁸⁷ az OPAC⁸⁸ működését stb.

Erre a feladatra pedig egyre inkább alkalmasak a korszerű, nyílt forráskódú CMS-ek.⁸⁹ Az utóbbi években robbanásszerű fejlődésen mentek keresztül, ma pedig az internet tartalmának jelentős hányadát kezelik. Alakíthatóságuknak köszönhetően gyakorlatilag bármilyen feladatra alkalmasak, legyen az hírportál, katalógus, e-könyvtár, adatbázis, fórum, közösségi oldal, hirdetési oldal, mobil-portál, CRM-rendszer⁹⁰ stb.

Ezt a szabadságot kihasználva gyakorlatilag bármilyen könyvtári entitást létre tudunk hozni az interneten, még hozzá minimális erőfeszítéssel, legyen szó weblapról vagy katalógusról, wikiről vagy fórumról. Sőt, a legtöbb rendszer már azt is lehetővé teszi, hogy a könyvtár weblap-szolgáltatást is nyújtson az olvasóinak, akár hallgatói portfólió-oldalt, egyéni blogot vagy helytörténeteknek weblapot.

Ennek jegyében kívánom a Kamara könyvtárában kamatoztatni a WordPress-szel szerzett eddigi tapasztalataimat. A legalapvetőbb elvárás egy olyan honlap, amelyen az aktuális könyvtári gyarapodások és egyéb, valamilyen szempontból fontos információk

⁸⁵ Mély nyomot hagyott bennem egy könyvtárvezető majdnem öt éve, 2006-ban kelt levele, amelyben kijelenti, hogy ők bizony semmiféle szabványt nem követnek a honlapkészítés folyamán:

„Mivel ezt a munkát nem szabványok, jogszabályok alapján végezzük, úgy gondolom, megengedi a szubjektivitást, az egyéni vonásokat is, melyek egyesekben tetszést, míg másokban nem tetszést fogalmazznak meg.”

⁸⁶ Ez a terület kiemelt helyet kapott eddig is az érdeklődési köreimben, l. <http://ek.klog.hu/tag/webdesign>. Bővebben l. RUNG András blogját, az Ergonómiát: <http://ergomania.blog.hu>.

⁸⁷ Példaként a külföldi művészeti egyetemek könyvtárainak honlap-struktúrái: TAKÁCS Dániel: A papírforma = élet és könyvtár. 2007.06.13. <http://ek.klog.hu/2007/06/13/a-papirforma> [2011.02.12.]

⁸⁸ Online Public Access Catalog, a könyvtári katalógus webes formája.

⁸⁹ Content Management System, tartalomkezelő rendszer, pl. WordPress – <http://wordpress.org>, Drupal – <http://drupal.org>, Joomla – <http://joomla.org>, Omeka – <http://omeka.org>.

⁹⁰ Contact Relationship Management, ügyfélkapcsolat-kezelő rendszer.

jelennek meg, amelyet jelenleg egy Tumblr-mikroblog segítségével oldok meg.⁹¹ Ezt kell, hogy kiegészítse egy adatbázis-katalógus funkciójú modul (a folyóiratok, könyvek és az elektronikus dokumentumok kezelésére), valamint egy ügyfél-kezelő belső rendszer, amely lehetőséget ad később egy kölcsönzési rendszer kiépítésére is. Hosszú távon mindezt kiegészítheti egy weblap-szolgáltatás is az ügyvédek részére, amelynek segítségével a Kamara biztosíthatja a tagok korszerű és biztonságos online jelenlétét.

4.1.2 Adatbázisok, katalógus

A könyvtári adatbázisok, katalógusok jelenlegi formája elavult és korszerűtlen. Mára a minőségi és mennyiségi problémák annyira felgyűltek, hogy jószerével csak a rendszer foltoztatására megy el minden pénz, de érdemi előrelépést maguktól sem a könyvtárak, sem a rendszerek fejlesztői nem tudnak már tenni, legalábbis a szándék erre igen kicsi.⁹²

Alapvetően a rendszer szemléletével van a hiba szerintem. Jelenleg a „virágozzék minden virág” elve alapján Magyarország minden egyes könyvtára (kis túlzással) a saját belátása alapján válogat a rendelkezésre álló rendszerekből, amelyeknek két közös pontjuk van: drágák, és azon túl, hogy valamennyire alkalmasak a helyi állomány megjelenítésére (de nem többre), nem igazán használhatóak semmire sem.

Egy ilyen rendszer lényege az átjárhatóság, és az információk szabványos kapcsolódási felületeken keresztül történő szabad áramlásának lehetővé tétele.

A mostani OPAC-ok (de úgy általában az IKR-ek⁹³ is) vajmi kevésbé teszik ezt lehetővé, inkább az adatok átvitelének megnehezítése figyelhető meg a szabad verseny jegyében.

A következőben egy idealizált könyvtári adatbázis vázát szeretném lefektetni, amely remélem, hogy a közeljövőben meg is valósul, bár egyértelmű, hogy komoly szakmai kihívásokkal kell megküzdeni a létrehozása során. Mindazonáltal nem tartom

⁹¹ <http://bukkonyvtar.tumblr.com> [2011.02.12.]

⁹² Ennek ékes bizonyítéka a párhuzamos MOKKA- és ODR-projekt, amelyek kettősségének nyilvánvaló értelmetlensége mellett még gyakorlatilag használhatatlanok is, de a jelek szerint sokkal erősebb a lobbijuk, mint a józan ész logikája.

⁹³ Integrált könyvtári rendszer

lehetetlennek ezt a feladatot, jó példával szolgál Kardos András könyvtár.hu projektje⁹⁴ és minden hibájával együtt is az azt megelőző MOKKA,⁹⁵ amelyek már jó irányba indultak, de messze nem aknázták ki teljesen a rendelkezésre álló technológiai lehetőségeket.

Az általam elképzelt rendszer egyetlen, központi adatbázisból áll, amely minimális szolgáltatási körrel rendelkezik. Az adatbázis csak

1. a bibliográfiai adatokat (később a digitális dokumentumokat),
2. a kölcsönzéseket,
3. természetesen a statisztikai kimeneteket,
4. és egy valamilyen központi autentikációt, amely a magyarország.hu segítségével, de azt kiegészítve kezeli a titkosított olvasói adatbázist. Így a felhasználók személye, tevékenysége akár a központi rendszer kezelői előtt is rejtve maradhatnak, ügyelve a személyiségi jogok tiszteletben tartására.

Az ötödik, kiegészítő szolgáltatás pedig a könyvtárak honlap építését segítené egy eszközcsoomaggal, amelynek segítségével akár legózós jelleggel, de akár profi webfejlesztő segítségével is létrehozhatják az online megjelenésüket.

A rendszer ezek miatt szabadon és gyorsan bővíthető, de ezek a bővítések már történhetnek helyben. Ehhez olyan API-kat kell biztosítani, amelyek lehetővé teszik akár az üzleti alapú, akár a közösségi fejlesztést, így egy igazságosabb és hatékonyabb versenyt generál a fejlesztők közt. Ezek a fejlesztések további funkciók helyi megvalósulását eredményezhetik, amely szigorú szakmai követelmények alapján akár be is kerülhetnek a központi rendszerbe – természetesen kompenzálva az eredeti fejlesztési költségeket, ha egyáltalán voltak (l. közösségi fejlesztés).

A leírtak megvalósulásának legnagyobb előnye azonnal kézzelfogható: ez a bibliográfiai adatok egységesülése, így a leggyakoribb hibaforrás, miszerint akár József Attila nevét sem ugyanúgy írják le kétszer egymás után a könyvtárosok, és így a nem túl szofisztikált rendszerek fel sem ismerik, hogy ugyanarról a személyről van szó, szinte teljesen kiküszöbölhető. Ezeknek az információknak a helyi szervereken való tárolása

⁹⁴ <http://konyvtar.hu> [2011.02.12.]

⁹⁵ <http://ww3.mokka.hu> [2011.02.12.]

az egyik legerősebben támogatott elképzelés, ugyanakkor a legkevésbé indokolható, akár könyvtárszakmai, akár információtechnológiai, akár csak az olvasó szempontjából közelítjük meg a kérdést.

A következő előny a digitális dokumentumok esetében fog megmutatkozni, ez pedig az egyszeri feldolgozás, és központi tárolás. Bár az elektronikus könyvek nem kívánnak óriási szerverparkokat, egy könyvtári állomány esetében mégis nagyobb az erőforrásigény. Ezt pedig központilag sokkal hatékonyabban lehet megoldani, arról nem is beszélve, hogy a szerzői jogok védelméhez szükséges fejlesztések (nem a DRM-re⁹⁶ gondolok, hanem inkább az olvasó autentikációjára, az eszközökhöz nyújtott támogatásra, az esetleges értékesítés vagy más díjak kezelésére) költségeinek nagy részét is meg lehet takarítani.

A harmadik vonatkozása a rendszernek a tartalmi és formai dokumentum-leíró nyelvek egyszerűsödése, pontosabban gyökeres átalakulása.

A jelenlegi filozófia jórészt 19. századi, kissé romantikus elképzeléseken alapul, amelyek még abból indultak ki, hogy minden dokumentum minden jellemzőjét le kell írni.

A mai körülmények közt azonban ez tarthatatlan, illetve igazolhatatlan, és óriási szerencsénk van a könyvtárosoknak, hogy erre a fenntartók nem jöttek rá. Egyrészt, mivel a dokumentumok jó része le van már írva, csak éppen hozzáférhetetlen módon, ahogy arra fentebb is utaltam – ez küszöbölhető ki a legkönnyebben az általam vázolt rendszer segítségével. Másrészt viszont rengeteg olyan adat van, ami tökéletesen irreleváns, illetve a dokumentum ismeretében annak látszik (ezt a megállapítást első sorban az elektronikus dokumentumokra kell érteni). Korábban a metaadatokat, a bibliográfiai leírásokat egy olyan létező prezentálására használták, amely a fizikai akadályok miatt nem lehetett jelen.⁹⁷ Viszont az elektronikus dokumentumok önmagukban hordozzák a metaadataikat, leírásokhoz nem kell semmiféle emberi

⁹⁶ Digital Rights Management, digitális jogkezelés

⁹⁷ Azt részemről nem tartom igazolhatónak, hogy a dokumentum-leíráshoz kifejezetten szakemberre van szükség – a leírás bonyolultságát a szakma saját magának köszönheti, így nem lehet teljesen megszabadulni a gyanútól, hogy ennek a rendszernek nagy része pusztán öngazolás.

beavatkozás, főleg, ha jól formázott példányról van szó (validált XML-struktúrával⁹⁸ stb.).

Ha valakinek ismerősek voltak az eddig leírtak, akkor nem tévedett: ez a modell azoknak a rendkívül sikeres szolgáltatásoknak, alkalmazásoknak a modellje, amelyeket bárki használhat: ilyenek a böngészők (Google Chrome, Mozilla Firefox) és a webes alkalmazások (Flickr, Twitter) is. Ezek mind arra szolgáltatnak nagyszerű példát, hogy üzleti és közösségi alapon hihetetlen sikeres ez a megoldás, amit állami környezetbe – tudtommal – még nem igazán ültetett át senki.

A mondandóm végén ki kell térnem egy gyakori tévhitre, félelemre, amely igen gyakran artikulálódik szakmai körökben, beszélgetések során. Sokszor gondolják úgy a könyvtárosok, hogy a digitalizált kultúra és tudomány feleslegessé teszi a könyvtárosokat, és csak arra jó, hogy sok ember kenyerét vegye el, lehetőleg egyszerre. Ezekre a félelmekre sajnos igen is lehet a válasz, amennyiben nem ismerjük fel idejében a helyzetet, és nem keressük meg az aktuális kérdésekre az adekvát válaszokat. Ha ezeket megtaláljuk, akkor igazolhatóan szükség marad a könyvtárosokra, csupán más munkakörökben, de ugyanazokban az intézményekben. Ehhez, nem tagadom, munka és talán pénz is kell, de leginkább belátás és elhatározás. De a választás a szakma kezében van.

4.1.2.1 A katalógus

A könyvtárak történetét hosszú idők óta kísérik a bibliográfiák, katalógusok.⁹⁹ A digitális korban gyökeresen átalakult a szerepük, az addigi elszigetelten álló, tudás-szigetek kikerülve a világhálóra, egymással kapcsolatba kerülve óriási potenciált jelentettek. Jelenleg ott tartunk, hogy a digitális formába került bibliográfiai adatok kezelése kezd kinyílni, a szabványos metaadat-formák¹⁰⁰ és protokollok¹⁰¹ segítségével a hordozhatóságuk megoldódott, és a felhasználók, olvasók már könnyedén tudják őket

⁹⁸ Extended Markup Language, kiterjesztett jelölőnyelv

⁹⁹ HORVÁTH Tibor, PAPP Lajos (szerk.): Könyvtárosok kézikönyve 2. Osiris Kiadó, Budapest 2001. 309 p. ISBN 963 379 878 7

¹⁰⁰ Dublin Core, MARC, DTD stb.

¹⁰¹ Pl. Z39.50

a saját információs környezetükbe beilleszteni, pl. egy szakdolgozat vagy tanulmány bibliográfiájaként.¹⁰² Azonban a technikai kezdetlegességek, valamint az eltérő filozófiáinak mondott elképzelések még ma is megakadályozzák a teljes információsabadságot (ne felejtjük el, hogy itt még csak bibliográfiai adatokról beszélünk!). Az igazi fejlődés akkor fog bekövetkezni, amikor a legalapvetőbb információk egy helyről, de bárhol is elérhetővé válnak, és bármilyen eszközzel feldolgozhatóak lesznek, legyen szó szövegszerkesztőről, e-könyv-olvasóról vagy éppen mobil eszközről. Jelenleg a rendszer hihetetlenül költséges, nehézkes és rossz hatásfokú, valamint rendkívül redundáns.¹⁰³

A központi katalógus mellett viszont szinte kötelező az eddig külön kezelt dokumentumtárak szolgáltatása is. A bibliográfiai adatokhoz szorosan kapcsolódó, szerzői jogi szabályozástól nyíltan vagy csak korlátozottan hozzáférhető dokumentumok kezelését szintén központi rendszerben, viszont helyi interfészek által képzelem el, lehetővé téve azt, hogy egy adott dokumentum csak egyszer szerepeljen a rendszerben (mint a bibliográfiai adat), viszont csak az arra jogosult könyvtárak férhessenek hozzá a tartalmához. Utána már csak programozás kérdése, hogy ezek a dokumentumok milyen formában, milyen eszközökön és meddig lehessenek hozzáférhetőek.¹⁰⁴

4.1.2.2 Adatbázisok

Az adatbázisok kérdését véleményem szerint csak egy tekintetben lehet elkülöníteni a katalógusok problémájától: a tárolni kívánt anyagok típusai és felhasználási módjai szerint. A szöveges dokumentumok mellett a könyvtár jellemzően más típusú

¹⁰² Ilyen eszközök pl. a Zotero (<http://www.zotero.org> [2011.02.12.]) és az Evernote (<http://evernote.com> [2011.02.12.]).

¹⁰³ Egy dokumentumot gyakorlatilag annyiszor tárnak fel bibliográfiai szinten, ahány könyvtárban előfordul – amikor ez már a kiadónál is megtörténhetne. Erről a témáról bővebben kifejtett gondolataimat a blogomon írtam le, l. TAKÁCS Dániel: Könyvtárprogram? = élet és könyvtár. 2010.12.13. <http://ek.klog.hu/2010/12/13/konyvtarprogram> [2011.02.12.]

¹⁰⁴ Ennek az elképzelt rendszernek a megvalósult amerikai rendszerében pont a dolgozat írása közben nyilvánult meg a hátránya, ugyanis egy kiadó a könyvtár állományból is törölni kívánja az elektronikus dokumentumot bizonyos számú kölcsönzés után. Az erről szóló bejegyzések gyűjteménye és a saját véleményem itt olvasható: TAKÁCS Dániel: Előre menekülve. = élet és könyvtár. 2011.02.25. <http://ek.klog.hu/2011/02/25/elore-menekulve> [2011.02.25.]

dokumentumokat is tárol, illetve szolgáltat, amelyeknek kezelése bár hasznos, ha együtt történik a többivel, ugyanakkor kitűnő példákat lehet látni az adott tartalomtípusok megosztó-szolgáltatásainak alkalmazására is. Az egyik ilyen legjellemzőbb példa a Flickr¹⁰⁵ képmegosztóra kitett képarchívumok – ezt a megoldást többek közt olyan, nem éppen a forráshiányukról híres intézmények is választották, mint a Library of Congress,¹⁰⁶ a New York Public Library¹⁰⁷ és a Boston Public Library.¹⁰⁸ Ennek tanulsága az, hogy nem feltétlenül muszáj a könyvtári információs rendszeren belül gondolkozni, ha egy tartalom közönséghez való eljuttatása a cél – elképzelhető, hogy erre már léteznek rendkívül jól használható eszközök (érdemes végigkattintgatni pár fotót a fentebb idézett könyvtárak gyűjteményében, ahol jól tetten érhető a közösségi tudásmegosztás a fotókon lévő dolgok címkézésével).

4.1.2.2.1 Jogtár

Kiemelt célom megvalósítani egy olyan jogtárat, amelynek elkészítése és működtetése tulajdonképpen a magyar állam feladata lenne. Jelenleg nincsen önálló, független jogszabály-szolgáltatás Magyarországon, a központi kormányzati portál jogszabály- és bírósági dokumentumkeresőjét is a CompLex Kiadó jogi adatbázisa szolgálja ki, amelynek felépítése, működése elég sok kívánnivalót hagy maga után.¹⁰⁹

Az elektronikus információk szabadságáról szóló 2005. évi XC. törvényben¹¹⁰ megfogalmazott nyilvánossági rendelkezések véleményem – és a gyakorlat – szerint a legkevésbé sem valósul meg. Az állam és az állampolgárok életét meghatározó szabályok, bírósági dokumentumok nem, vagy csak rendkívül nehezen hozzáférhetőek, ami legtöbbször lehetetlenné teszi a tájékozódást. Közvetlen kapcsolat ezekhez az

¹⁰⁵ <http://flickr.com> [2011.02.12.]

¹⁰⁶ 12 960 fotóval, http://www.flickr.com/photos/library_of_congress/sets [2011.02.12.]

¹⁰⁷ 2 525 fotóval, <http://www.flickr.com/photos/nypl/sets> [2011.02.12.]

¹⁰⁸ 17 592 fotóval, http://www.flickr.com/photos/boston_public_library/sets [2011.02.12.]

¹⁰⁹ Illő, hogy megemlékezzünk a nem is olyan régen megszüntetett projektről, a KARTOTÉK-ról, amely a mindenkorai Igazságügyi Minisztérium keretein belül töltötte be ezt a feladatot (Haraszi Katalin közlése nyomán).

¹¹⁰ 2005. évi XC. tv., CompLex Jogtár, http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0500090.TV [2011.02.12.]

adatbázisokhoz nem is nagyon van, leginkább a szakkiadók adatbázisain, rendszerein keresztül lehet ezekhez a dokumentumokhoz hozzáférni, ami eleve ellentmond a fent idézett törvény szellemének.

Mindezek alapján halaszthatatlan egy korszerű jogi adatbázis létrehozása, amely a rendelkezésre álló információtechnológiai eszközök segítségével olcsón, gyorsan és hatékonyan szolgálja ki az államot és az állampolgárokat. Ennek érdekében történtek már lépések, amik során a következő szempontrendszer lett kidolgozva:

- A rendelkezésre álló tartalom-kezelési elvek közül a legjobban a wiki-szerű rendszerek tudják kiszolgálni a fent vázolt igényeket (gondolva itt az időállapot-kezelésre, az automatikus szerkesztési lehetőségekre stb.).¹¹¹ Ezek közül a Mediawiki¹¹² az, amely folyamatosan bizonyítja teherbíró képességét és biztonságát a Wikipedia¹¹³ mögött.
- A rendszer mind a jogszabályok (és a hozzá kapcsolódó szövegek, pl. a jogi hivatásrendek szervezetei által finanszírozott kommentárok),¹¹⁴ mind a bírósági dokumentumok tárolására alkalmas kell hogy legyen. Ezeket a szövegeket közvetlenül a kimenetből (Magyar Közlöny,¹¹⁵ bírósági adatbázis¹¹⁶) kell átemelni, és némi emberi utómunkával közzétenni.
- Az alapvető, ingyenes szolgáltatások köre lehetővé kell tegye az állampolgárok számára a teljes körű tájékozódást. Ennek érdekében kell biztosítani a sokcsatornás értesítést (források alapján paraméterezhető hírlevél, hírcsatorna), a

¹¹¹ Természetesen ebben az esetben szó sem lehet a Wikipedia fő erényeként emlegetett közösségi szerkesztésről, sokkal inkább egy félig-meddig automatizált validálási és tartalomgenerálási procedúrát végző alkalmazás lehetne a megfelelő felhasználási mód.

¹¹² <http://mediawiki.org> [2011.02.12.]

¹¹³ <http://wikipedia.org> [2011.02.12.]

¹¹⁴ Ennek kiemelésére azért van szükség, mert jelenleg a kommentárok előállítását és kiadását is a szakkiadók végzik, így szinte semmiféle kontroll nincsen felettük, lehetővé téve ezzel az egyes kiadások közti ellentmondást, felesleges versengést.

¹¹⁵ <http://magyarkozlony.hu> [2011.02.12.]

¹¹⁶ <http://birosag.hu> [2011.02.12.]

mobil felületet, a legelterjedtebb mobil operációs rendszerekre fejlesztett alkalmazásokat.

- További szolgáltatások tervezését tehetné lehetővé a rendszer (akár) térítés ellenében használható API-ja, amely arra adna lehetőséget a jogi szakkiadóknak, könyvtáraknak, szakembereknek, hogy akár fizetős, akár ingyenes szolgáltatást nyújtsanak a felhasználóiknak.
- A tartalomkezelő rendszer jellegéből adódóan további fejlesztési lehetőségeket kínál a tartalomtípusok körének bővítése, a szolgáltatott eszköztár fejlesztése (pl. folyamatosan frissülő, letölthető jogszabálygyűjtemény ekönyv formájában, az adott joganyaghoz kapcsolódó könyvtári és megvásárolható szakirodalom-kínálat megjelenítése, stb.).

Ebben a rendszerben könnyedén létre lehetne hozni egy egyszerű, stabil, önfenntartó rendszert, amely hatékonyan tudná szolgálni az állampolgárok érdekeit.

4.1.3 Digitalizálás

A digitalizálás alapvető feladata a mai könyvtáraknak, mégpedig rendkívül sürgető feladata, hiszen gyakorlatilag minden nagy tartalomszolgáltató, élükön a Google-lel,¹¹⁷ valamilyen formában foglalkozik ezzel az üggyel. Ennek pedig az a veszélye, hogy a tartalomszolgáltatók nem fogják kihagyni azt a lehetőséget, hogy a digitális tartalom elérését saját rendszerükön belül tegyék lehetővé, elvonva a felhasználót a könyvtár szolgáltatásaitól.

A könyvtári digitalizálásra több lehetőség áll rendelkezésre. Az első a könyvtár számára a legkényelmesebb, hogy kiadja egy cégnek, amely elvégzi a digitalizálást, így a könyvtár csak anyagi ráfordítással juthat hozzá a könyveihez. Ennek hátrányai, hogy a könyvtár elesik attól a technikai tapasztalattól és tudástól, amit a könyvek digitalizálása jelenthet, valamint a digitális példányok további felhasználása sem fog az intézménynek hasznot hajtani (l. a Magyar Országos Levéltár anyagaiból készült CD-kiadványok).

¹¹⁷ L. Google Könyvek (<http://books.google.com>), Barbara QUINT: Google and Research Libraries Launch Massive Digitization Project = Information Today, 2004.12.20.
<http://newsbreaks.infotoday.com/nbreader.asp?ArticleID=16307> [2011.02.12.]

A másik megoldás a digitalizálási gépek bérlése, amely talán a legésszerűbb lehetősége a rendelkezésre álló anyag feldolgozásának. Ennek előnye, hogy a szakmai tapasztalat és a digitalizált anyag is a könyvtárban marad, hátránya, hogy a továbbiakban érkező könyvek digitalizálása már nem megoldható.

A harmadik lehetőség saját gép vásárlása és használata. Kétség kívül ez a legdrágább megoldás, de ésszerű tervezéssel ez az egyetlen hátrány könnyedén kiküszöbölhető. Az egyik lehetőség a költségek csökkentésére olyan társaságok alakítása, amelyek közös gyűjtőkörrel, szakterülettel rendelkeznek. Ezek a csoportok a dokumentumok mennyiségével arányosan oszthatják el egymás közt a vételi és a fenntartási költségeket, a végtermékből pedig mindenki a saját gyűjteményének megfelelően részesül. Ennek a megoldásnak további előnye, hogy a gép további hasznosításra is alkalmas, akár más könyvtárak számára digitalizálási szolgáltatás nyújtásának formájában, akár on-demand digitalizálási szolgáltatás formájában.

A rendelkezésre álló eszközök száma óriási. Ezek a normál síkágas asztali szkennerektől a szögbe állítható lapokkal rendelkező fotógépeken át a professzionális, teljesen automatikus szkennerekig skálázhatóak, amelyek óránként akár 2500 oldalt is fel tudnak dolgozni. Áruk a teljesítménynek megfelelően pár ezer forinttól a több tízmillió forintig terjed, de még a felső határ sem tűnik soknak az utóbbi évek európai uniós és más, nemzeti pályázatokhoz, illetve a könyvtárak számához mérve. Mindenesetre egyáltalán nem irreális akár egy professzionális digitalizáló műhely létrehozása, akár könyvtári szinten is, de nagyobb taglétszámú csoportok esetén (pl. a Magyar Könyvtárosok Egyesületének szekciói) szinte elvártnak mondható.

A digitalizálás terén én az egyéni, illetve csoportos eszközvásárlást és felhasználást tartom követendőnek, ez szolgálja leginkább a fenntartó (legtöbbször az állam) érdekeit. Ennek megoldására több lehetőség is van, akár az ügyvédséggel kapcsolatos rokon hivatásrendekkel, akár azok könyvtári egységeivel összefogva és megvalósítva ezt a munkát. Utóbbira jó alkalmat ad a Magyar Könyvtárosok Egyesületének keretében létrejött Jogi Szekció, amely az Országgyűlési, a bírósági, az ügyvédi kamarai, az ügyészégi és több más, hasonló könyvtárat tömörít. Ennek az együttműködésnek a keretei közt lehetne létrehozni egy digitalizáló műhelyt, amely a jogi szakkiadványok teljes szolgáltatását el tudná látni.

A digitalizált dokumentumok szolgáltatási formája véleményem szerint szinte lényegtelen, amennyiben szabványos XML-struktúrában letárolt szövegekről van szó, mivel ezek utána automatikusan konvertálhatóak a letöltéskor megadott formátumba.

4.1.3.1 Kiadói tevékenység

Rendkívül szorosan kapcsolódik az előbbi témához a digitális könyvek kiadása.

A könyvtárak, mint egy országos hálózat, valamint az adott témában jártas szakemberek kutató- és találkozóhelye, kitűnően alkalmas ezeknek a tartalmaknak a kanalizálására.

A könyvtár a gyűjtés mellett hasonlóan módon tudná megoldani a kiadvány-szerkesztési feladatokat is, mint a szerkesztés, lektorálás, tördelés, a terjesztés pedig a digitális forma miatt nem probléma.

Ezzel a tevékenységgel a könyvtárak sok problémát oldhatnának meg egy csapásra. Elsősorban megszabadulnának a szerzői jogi kötelektől, amelyek szinte ellehetetlenítik a digitális tartalmak kezelését, és a könyvtár maga szabályozhatná a felhasználási, hozzáférési módokat, akár egy központi szerven keresztül. Másodsorban ez a tevékenység nagyban hozzá tudna járulni a fenntartáshoz, akár mint pénzügyi forrás (kereskedelem), akár mint érv a könyvtár fenntartása mellett, akár pedig mint brand-építés, amely szintén nagyon jól tenni a könyvtári szakmának. Harmadsorban pedig az állomány kezelésének, aktualizálásának, használatának sokat emlegetett problémája is radikálisan csökkenne.¹¹⁸ Végül pedig a technológiai iránykeresésbe, fejlődésbe is beleszólhatna a könyvtár (legalábbis lokálisan), akár a fájlformátumokról, akár a metaadatokról, akár a másolásvédelemről van szó.

A Kamara könyvtára különösen szerencsés helyzetben van ebből a szempontból. A jogi szakterület szakkönyveinek jelentős része származik az ügyvédektől, akik mint a Kamara tagjai, valamilyen kapcsolatban vannak a könyvtárral is. Ebben a környezetben még könnyebbé teszi a helyzetet az, hogy a Kamara képes megszervezni a szerkesztői tevékenységeket, így a könyvtárra csak a terjesztési feladat hárul.

¹¹⁸ BÁRKAY Tamás: Polcon porosodó könyvek. = Népszabadság, 2009.02.06.

<http://www.nol.hu/kult/lap-20090206-20090206-8> [2011.02.12.]

4.1.4 Ügyvéd a weben

A fentebb is említett CMS-ek egy hasznos tulajdonsága, hogy lehetővé teszik az alrendszerek létrehozását. Ennek segítségével kvázi önálló honlapokat lehet készíteni egy-két kattintással, amely az internet világához kevésbé értő ügyvédek számára lehet rendkívül hasznos, arról nem is beszélve, hogy ennek segítségével még jobban ellenőrizhető a Magyar Ügyvédi Kamara Etikai Szabályzatának 11. pontjának (Tájékoztatás az ügyvédi tevékenységről (ügyvédi reklám) és az ügyvédi honlap) betartása is.¹¹⁹

További előnye ennek a rendszernek közvetlen kapcsolat biztosítása a Kamara elektronikus rendszerével is, közös autentikációval és ügyintézással, létrehozva ezzel az ügyvédek számára egy rendkívül jól használható és biztonságos információs környezetet.

4.2 Fizikai szolgáltatások

Az elektronikus formák mellett nagy szükség van a hagyományos keretek közt nyújtott szolgáltatásokra is. A digitalizált állomány mellett mindig lesz egy olyan, papír alapú információállomány, amelynek elérése, használata valamilyen okból egyszerűbb lesz a könyvtárban, de ezek mellett az eddigi funkciók átalakításával is lehet fejlődni.

4.2.1 Dokumentumok helyi hozzáférése

A kamarai könyvtára állományának jelentős hányada valószínűleg sokáig még papíron lesz használható, ennek inkább pénzügyi és politikai okai vannak, mint technikai. Ennek érdekében a legsürgősebb feladat annak a több ezer kötetnek a rendbe rakása, amely jelenleg a földön hever. Ezeknek számba vétele, leltározása és raktározása folyamatos munka, amelynek során kiválogatjuk a javításra szoruló, az 1848 előtt kiadott és az ügyvédi szempontból kiemelt fontosságú köteteket, tehát közvetlenül az ügyvédi hivatásrenddel kapcsolatos műveket, illetve Hodossy Imre, első kamarai elnök könyvtárát képző köteteket. Ezek külön leltározva, külön polcokra kerülnek egy későbbi különgyűjtemény kialakításának céljából.

¹¹⁹ 8/1999 (III.22.) MÜK Szabályzat, http://www.magyarugyvedikamara.hu/upload/pdf/5_2008_muk.pdf
[2011.02.12.]

4.2.1.1 Print On Demand¹²⁰

Az elektronikus dokumentumszolgáltatás és könyvkiadás elképzelhetetlen és szinte értelmetlen is a rendelésre készülő nyomtatott dokumentumok nélkül. Ezeknek két fajtáját lehet megkülönböztetni, de közös bennük az egyszerűség és gyorsaság. Erre a gyakorlatra már itthon is számos példát lehet találni,¹²¹ és a könyvtáraknak, ha meg akarják tartani jelenlegi pozíciójukat a kulturális életben, akkor nem szabad lemondani erről az eszköztől sem.

Ez a technológia, csak úgy, mint az összes, a digitális tartalmakhoz kapcsolódó eszközök, már elérhető távolságban és áron hozzáférhetőek, főleg intézményi szinten, de véleményem szerint nincs messze már az az idő sem, amikor házi könyvnyomdák ezrei fognak létrejönni. Jelenleg a legelterjedtebb eszköz az Espresso Book Machine kettes verziójú változata,¹²² amelynek árát 2007-ben, a megjelenésekor 100 000 USD-re becsültek (ez a mai árfolyamon kb. 20 millió forintnak felel meg).¹²³

Mindez azt jelenti, hogy azt a csapást, amit a digitális technológia jelentett a nyomdaipar számára, újabb követi, amely után néhány exkluzív műhelyen kívül jórészt meg fog szűnni néhány évtizeden belül ennek a tevékenységnek a hagyományos formája.¹²⁴ Ez pedig megint olyan probléma, amellyel szembe kell nézniük a könyvtáraknak – szerencsére a dolgozatban vázolt elemekkel teljesen összeillik.

¹²⁰ POD, nyomtatás igény alapján

¹²¹ A Pannon Egyetem Könyvtára már 2007 óta az egyetemi jegyzetek szolgáltatását ezzel a módszerrel végzi (l. TAKÁCS Dániel: Veszprémi élménybeszámoló = élet és könyvtár, 2007.11.29. <http://ek.klog.hu/2007/11/29/veszpremi-elmanybeszamolo/> [2011.02.12.]), illetve több kiadó is, mint pl. a Typotex Kiadó vagy a kevésbé ismert Underground Kiadó.

¹²² A készülékről bővebben a gyártó, az On Demand Books oldalán lehet többet olvasni: <http://www.ondemandbooks.com/> [2011.02.12.]

¹²³ Ennek megfelelő árakat lehet olvasni a jelenlegi cikkekben is (pl. Dana MATTIOLI: Booskhops' Custom Prints. Fast Digital Printers Can Provide Out-of-Stock Volumes to Customers in Minutes = The Wall Street Journal, 2010.08.27. <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748704913704575453581768066248.html> [2011.02.12.]), de mint ilyen gépeknél általában, nehéz a pontos összegnek utánajárni.

¹²⁴ Már ha ragaszkodunk a gazdasági alapon történő megközelítéshez, amely, mint a történelemben számtalan esetben bebizonyosodott, nem mindig az egyetlen lehetőséget jelenti.

A Kamara könyvtárának esetében ez szintén a digitalizációval szorosan összekapcsolódó kérdés, így megoldására csak teljes kontextusában lehet vállalkozni. Amennyiben felépül az eddigi kiadványok digitalizáló műhelye és a digitális könyvkiadó, úgy egy ilyen egység nem jelent jelentős többletterhet és munkát, ellenben akkora haszonnal járhat, amekkora bőven megtéríti a befektetést.

4.2.1.2 Könyvkötészet, könyvrestaurálás

A javító munkálatok megszervezésére több lehetőség is adódik. Az első, hogy a Kamara önálló könyvkötő műhelyt rendez be, és egy félállású könyvkötőt szerződtet, aki a munkákat helyben elvégzi. Ez a legnagyobb költséggel járó, de legbiztonságosabb módszer.

A másik, hogy ugyanezt szintén konzorciális keretek közt oldjuk meg, ez viszont a szállítási költségek megnövekedésével járhat, de jóval költséghatékonyabb mint az előző megoldás, ráadásul a digitalizálási folyamatot természetesen kiegészítvén, együtt működhetne egy ilyen központtal.

A harmadik lehetőség egy független cég megbízása az állandó felügyelettel. Jelenleg ez tűnik a legrealisabb megoldásnak, ráadásul az eddigi gyakorlat is hasonló volt, állandó szerződés nélkül.

A könyvrestaurálás bonyolultabb feladat, hiszen drágább eszközök, nagyobb szaktudás szükséges hozzá. Ilyen műhelynek a felállítása nem lenne kifizetődő, hiszen annyira speciális szaktudást kíván, amely csak keveseknek van meg az országban. Ezt a munkát mindenképpen ki kell szervezni, ugyanakkor egy örökbefogadási programmal nagyot lehetne rajta lendíteni.

Ennek keretében kétféle konstrukciót képzeltem el: egy olcsóbb és egy drágább megoldást, amelynek eredményeképpen egy-egy kisebb vagy nagyobb kötet felújításához járulhatna hozzá a Kamara tagja, akinek nevét a könyv kötésére vagy táblájára íránk. Ezen kívül természetesen a gyűjtemény digitális megjelenésében is (katalógus, olvasható fulltext adatbázis) valamilyen formában fel lehet tüntetni a helyreállítást segítő ügyvéd nevét. A program részletesebb kidolgozására később fog sor kerülni.

4.2.1.3 Dokumentumazonosítás

Fontos feladat a dokumentumok gépi azonosításának lehetővé tétele. Ennek több lehetősége van, a legolcsóbbtól a relatív drágáig, de érdemes mindet egyenként alaposan megvizsgálni.

4.2.1.3.1 RFID

Az elérhető RFID¹²⁵ technológiák (aktív, félpaszív és passzív) közül könyvtári célra a legalkalmasabbnak a passzívat tartom: ez a megoldás egy olyan apró áramkörre épül, amely egy jeladóhoz közelítve aktivizálódik, és a rádióhullámokon keresztül kiolvashatóvá teszi a benne tárolt adatokat. Haszna egyszerre több is van:

- könyvraktárban lehetővé teszi az állomány ellenőrzését a könyvek egyenkénti kézbevétele nélkül (így pl. az elkeveredett kötetek is könnyebben kiszűrhetőek),
- a kölcsönzést teljesen automatizálhatja (ilyen rendszert állítottak többek közt szolgálatban az új pécsi Tudásközpontban¹²⁶ vagy a szegedi Egyetemi Könyvtárban is),¹²⁷
- állományvédelmi szempontból fontos, hogy lopásvédelmet is hatékonyan akadályozza meg,
- olvasókártyába építve a látogató-számlálás, olvasói magatartás is követhető (mi érdekli az adott személyt, mit szokott használni, mikor szokta használni a könyvtárat, a szolgáltatások ehhez való igazítása stb.), valamint az interaktív bútorok tervezése is megoldható ezzel a módszerrel,¹²⁸

¹²⁵ Radio Frequency Identification, rádiófrekvenciás azonosítás

¹²⁶ „HájteK” kölcsönzés -- ilyen lett a Tudásközpont (fotókkal) = KIT Hírlevél, 2010.10.21.

http://www.kithirlevel.hu/index.php?kh=hajtek_kolcsonzes_--_ilyen_lett_a_tudaskozpont_fotokkal
[2011.02.12.]

¹²⁷ FICZKÓ Ildikó – KEVEHÁZI Katalin - SÁNDOR Ákos: Új épület: új és megújult szolgáltatások. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 45. évf. 1998, 5. sz.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=2038&issue_id=51 [2011.02.12.]

¹²⁸ Ennek egy érdekes koncepcióját publikálták a Yanko Design magazinban, ahol az olvasók a kártyájukkal zárható asztalokat használhatnának, amely a szabad-foglalt asztalok gyors áttekintését, a személyes tárgyak védelmét és a takarítást is nagymértékben megkönnyítené. Részletesen l. Desks with

- együtt alkalmazható a többi dokumentumazonosítási technológiával.

Egyetlen hátránya, hogy viszonylag drága, nem is maga a chip, hanem az azt kiszolgáló infrastruktúra, főleg, ha a vonalkódokhoz hasonlítjuk, azonban ezt bőven kompenzálja felhasználásának sokszínűsége.

4.2.1.3.2 A hagyományos (egydimenziós) vonalkód

A kétféle vonalkód közül a hagyományos, egydimenziós az elterjedtebb – ezt használják gyakorlatilag minden kereskedelmi forgalomba kerülő tárgyon, terméken, és ez van rajta jórészt az azonosításokra szolgáló dokumentumokon is, legyen az lakcímkártya, diákigazolvány vagy könyvtári olvasójegy.

Ennek a megoldásnak egyetlen előnye van: hogy hihetetlenül elterjedt. Ezen kívül viszont kevésbé biztonságos (könnyebben sérül vagy torzul a tárolt adat), kisebb a kapacitása és drágább is a hozzá tartozó leolvasókészülék, mint a kétdimenziós vonalkódhoz.

4.2.1.3.3 A kétdimenziós vonalkód

A kétdimenziós vonalkód népszerűségét az okostelefonok elterjedésének köszönheti, de felhasználási területei messze túlmutatnak rajtuk, és gyakorlatilag az információk mobilizálódásához köthető.

Jellemzője, hogy négyzet alapon elhelyezkedő rácsban váltják egymást a fekete és fehér területek, tetszőleges méretben. Adattárolási kapacitása az egydimenziós kódéhoz képest óriási, akár 7089 numerikus, illetve 4296 alfanumerikus karaktert is el tud tárolni, így akár oldalnyi szövegeket is bele lehet zsúfolni egy néhány négyzetcentiméteres felületbe. Jellemzően URL-eket szoktak benne tárolni, amely a beolvasás után a megadott weblapon lévő információt prezentálja, de bőven befér akár az adott könyv teljes katalóguscédulája is. Felépítése miatt sokkal biztonságosabb, kevésbé érzékeny a méret csökkentésére, a benne lévő adatok sokkal kevésbé torzulnak rongálódás, piszkolódás hatására. További előnye, hogy az olvasásához elég egy bármilyen képolvasó eszköz (pl. mobiltelefon kamerája, pár száz forintos webkamera

stb.) és egy ingyenes, nyílt forráskódú szoftver (ilyenből számtalan érhető el hagyományos és okostelefonokra is), nem kell semmilyen különleges infrastruktúra hozzá.

A kétdimenziós vonalkódból több típus is létezik, könyvtári célra szerintem a QR-kód a legalkalmasabb, amelyet Japánban fejleszt a DENSO.¹²⁹ Ez a típus teszi lehetővé az előbb említett nagy mennyiségű adat tárolását.¹³⁰

Felhasználási lehetőségei rendkívül változatosak:¹³¹

- tartalmazhatnak tájékoztató szöveget vagy hangos tájékoztatáshoz vezető linket a könyvtár bizonyos pontjain (bejárat, szabadpolc, térkép – vagy akár magát a térképet, programok, hirdetések stb.),
- letölthető összefoglalókat az őket hordozó (akár audio vagy audiovizuális) dokumentumokról,
- virtuális kapcsolatot létesíthet az olvasó mobilkészülékén keresztül a katalógusban vagy az adatbázisban szereplő példánnyal és az ahhoz csatolt közös tudással és egyéb dokumentumokkal,
- használati utasításokat, kölcsönzési tudnivalókat stb.

Ezen szempontok alapján egyértelműen állítható, hogy a dokumentumok azonosítására a legalkalmasabb a kétdimenziós vonalkód, amelyet elegendő anyagi források rendelkezésre állása esetén ki lehet egészíteni az RFID chippekkel is. A kétdimenziós alkalmazása a hagyományos vonalkódhoz képest semmilyen többletköltséget nem igényel, viszont sokkal sokoldalúbban használható fel hozzá képest.

További szempont lehet a könyvtár arculatához való illeszkedés. Lehet találni sok példát a hagyományos megoldásra is,¹³² de a kétdimenziós vonalkódot kevesebb fantáziával is könnyen lehet illeszteni a meglevő környezetbe.

¹²⁹ <http://www.denso-wave.com/qrcode/aboutqr-e.html> [2011.02.12.]

¹³⁰ A 177 x 177 egységből álló kód 23 648 bitet tud tárolni. <http://www.denso-wave.com/qrcode/vertable4-e.html> [2011.02.12.] A QR-kód teljes specifikációja megtalálható a hivatkozott oldalon, illetve a Wikipédián: http://en.wikipedia.org/wiki/QR_Code [2011.02.12.]

¹³¹ A felhasználásra változatos példalistát tartalmaz a Library Success wiki: http://www.libsuccess.org/index.php?title=QR_Codes [2011.02.12.]

4.2.2 A könyvtári funkcióhoz szorosabban nem kapcsolódó szolgáltatások

A digitális dokumentumszolgáltatással az addig lefoglalt fizikai tér és humán munkaerő jórészt felszabadulhatna a Kamara könyvtárában, hiszen a rendszer működtetése, karbantartása és fejlesztése jóval kevesebb, illetve más jellegű munkát kíván, mint a kialakítása. Így lehetőség nyílik olyan, jelenleg inkább a háttérbe szoruló funkciók felélesztésére, amelyeket egykor még mint egyleti könyvtár betöltött. Ezek olyan szociális, közösségi funkciók, amelyek sok esetben többel járulhatnak hozzá az ügyvédség munkájához és életéhez, mint a konkrét dokumentumszolgáltatás.

A megvalósulási formák sokszínűek lehetnek, beleértve a kávézóval egybekötött folyóirat-olvasót és társalgót, a szeparált, bérelhető iroda-szolgáltatást, a különböző kulturális eseményeket, mint író-olvasótalálkozók, borbemutatók, kamara hangversenyek, filmklubok, a kamarai képzésekhez nem szorosan tartozó kurzusokat, mint pl. internethasználat, webes eszközök ismerete, de akár egy kamarai ajándékboltot is, ahol prémium minőségű tárgyakat vásárolhatnak az ügyvédek. Ezek mind olyan funkciók, amelyeknek ellátására jelenleg nem nagyon van keret és lehetőség, de a könyvtár jelenlegi tudományos, kulturális és közösségi tevékenységeiből és feladataiból egyenesen következnek, valamint az ilyen típusú tevékenységek egyszersmind a könyvtár fenntartásához is hozzájárulhatnak, valamint az ügyvédség lojalitását is erősíthetik.

4.2.3 Lehetőségek a könyvtár berendezésének fejlesztése terén

Egy olyan kedvezőtlen fizikai adottságokkal rendelkező könyvtár esetén, mint a kamarai, mindenképpen számba kell venni azokat a technológiai újdonságokat, amelyek hozzájárulhatnak a könyvtár terének újrahasznosításához, átgondolásához.

A korszerű könyvtári berendezés, bútorzat fejlesztése során alapvető szempontnak kell lennie a mobilitásnak, a mobil eszköz- és dokumentumhasználatnak, a közösségi munkához vagy más eseményekhez való alkalmasságnak. Mindemellett követelmény az

¹³² L. például a japán D-Barcode vállalkozást. <http://www.d-barcode.com/barcodes.html> [2011.02.12.]

is, hogy a könyvtár nyitottan várja a további technológiai fejlődést, bármilyen irányba is mutasson az.¹³³

Az RFID-chipek kapcsán érintőlegesen említettem a személyre szabott asztalok koncepcióját. Egy ilyen rendszer lehetővé tenné az irodahelyiség-szolgáltatást, amelynek keretében bérelhető munkahelyet lehetne szolgáltatni, akár óradíjas, akár napidíjas rendszerben. Ez lehetővé tenné a Kamarától távoli székhellyel rendelkező, vagy valamilyen okból a belvárosban idejét tölteni kényszerülő ügyvédek nyugodt munkakörülményeinek biztosítását.

Emellett alkalmas lenne a rendszeresen a könyvtárat használó felhasználók számára egy személyes munkakörnyezet kialakítására, amely az asztalba integrált munkaállomáson az asztalt használó számára fontos információs környezetet tölti be azonnal.¹³⁴

Ebbe a rendszerbe illeszthető be az a mai is létező megoldás, amikor a tekintetet nem, de a hangot akadályozó, mobil plexipanelekkel alakítanak ki zárt belső tereket, amelyek alkalmasak lehetne megbeszélések, tárgyalások folytatására, vagy a külső, hangosabb környezet kizárására. Ezek könyvtári alkalmazására már példa is van (hivatkozás!)

További lehetőséget nyújtanának a nagyméretű üvegtáblák, amelyek a könyvtári polcok előtt, kvázi ajtókként funkcionálnak. Ezek a táblák kettesével vannak összeillesztve, közöttük pedig olyan, elektromosság hatására forgatható mikroszemcsék vannak, amely „be” állásban párhuzamosan, „ki” állásban pedig merőlegesen állnak az üveglapokkal, láthatóvá téve vagy elrejtve a mögötte lévő dolgokat. Ennek a technológiának a segítségével megoldható a terek totális átalakítása, így egy könyvekkel zsúfolt könyvtári térből egy jellegtelen, szabadon alakítható tér készíthető egy mozdulattal, alkalmassá téve azt bármilyen eseményre, egyben pedig óvva a könyvtár állományát is.

Nem feltétlenül technológiai újdonság, de illeszkedik a könyvtári berendezés koncepciójának kialakításába a falfestés, -matricázás alkalmazása, és nem is feltétlenül dekorációs, inkább információs célból. Ennek könyvtári gyakorlatáról már beszámolók

¹³³ Ezek közül több már kézzel fogható távolságba került, így a 3 dimenziós megjelenítés, felhő alapú adattárolás, a gigabites hálózati sebesség stb.

¹³⁴ Mielőtt valaki elszállt fantáziálással gyanúsít meg, le kell szögezem, hogy egy ilyen rendszer kialakításához minden szükséges eszköz a rendelkezésre áll, és még csak nem is drága technológiákról beszélünk.

is léteznek, az egyik legkitűnőbb a New York iskolai könyvtáraiban zajló munkát mutatja be.¹³⁵ A megoldás lényege, hogy az egyébként is kikerülő információk (tájékoztatók, térképek, tudnivalók, gyűjtemények megjelölése, szakjelzet stb.) egy olyan, a helyiség arculatába és profiljába szervesen illeszkedő megjelenést kapjanak, amelyek dekorációs célokat is szolgálhatnak, kellemesebbé téve az ottlétet, ugyanakkor jelentősen leegyszerűsítve a könyvtár használatát.

Itthon egyelőre inkább a díszítő funkciójú falfestés és -matricázás terjed, és inkább az üzleti szférában. Ezek a példák, amelyek leginkább egy fiatal csapat, a Pimp My Wall-hoz¹³⁶ kapcsolódnak, mind azt bizonyítják, hogy jogos és hasznos ez a megközelítése az információk bemutatásának.¹³⁷

Rendkívül hasznos lehet ebből a szempontból az ún. infografikák tanulmányozása és alkalmazása,¹³⁸ amely a rendelkezésre álló információkat, adatokat rendezi olyan képi világba, amely megkönnyíti befogadásukat, és olyan rejtett összefüggéseket tárhatnak fel, amelyek a pusztá számsorokat szemlélve gyakorlatilag kimutathatlanok maradnának.

¹³⁵ Anoorda Iyer SIDDIQI: The Library Book. Princeton Architectural Press, New York 2010. 175 p. ISBN 978 1 56898 832 0

¹³⁶ <http://pimpmywall.hu> [2011.02.12.]

¹³⁷ Ennek információ- és designelméleti alapjainak lefektetéséhez egy újabb szakdolgozat és jóval több tapasztalat kéne, így ennek a témának a bővebb kifejtését most nem kísérem meg.

¹³⁸ A viszonylag frissnek mondható tudománynak egyik vezető szakértője David McCandless, akinek 2009-ig megjelent grafikonjait nemrég adták ki magyar nyelven is, l. David McCANDLESS: Az információ gyönyörű. Infografika. Typotex Kiadó, Budapest 2010. 255 p. ISBN 978 963 279 293 4, illetve blogja, az Information Is Beautiful, <http://www.informationisbeautiful.net/> [2011.02.12.]

5. Összefoglaló

Mindaz, amit eddig leírtam dolgozatomban egy nagy rendszerré állítható össze, amelyet a tervezés során – nem túl nagy fantáziával – Dokumentációs és Információs Központnak (DIK) neveztem el. Ez egy olyan, moduláris rendszer, amely képes a Kamarában zajló információáramlás koordinálására és kiegészítésére. Az egyes modulok jelképezik az egyes munkafolyamatokat, illetve a munkában részt vevő csoportokat, egyéneket, így a rendszer szabadon bővíthető az aktuális feladatok és projektek alapján. A rendszer áttekintő vázlatát a mellékletben közlöm (15. ábra). Ez a kép foglalja össze a dolgozatban összeszedett elemeket egységes rendszerré, amely így képes lenne kiszolgálni nem csak a budapesti ügyvédséget, de hasonló elven az összes jogi hivatásrendet.

Ehhez természetesen rengeteg pénz és még több munka kell, viszont minden forint és munkaóra befektetése kamatostul térülhet meg a jogalkotás, -alkalmazás és -kutatás terén – ezt, úgy vélem, felesleges bizonygatni. Remélem, hogy a kamarai működésemet egy ilyen rendszer létrehozása és beindítása fogja fémjelezni, és ennek érdekében mindent meg fogok tenni.

A dolgozatom során rengeteg olyan kérdésre nem térhettem ki részletesebben, amelyek szintén meghatározóak lesznek a könyvtárak fejlődése során, így a vázolt munkafolyamat során sem lehet figyelmen kívül hagyni. Ilyen a nyílt, illetve szabad forráskódú alkalmazások, rendszerek, az elektronikus könyvek hosszú távú hatásai és jelenlegi helyzetük, további technológiai, környezetvédelmi, energiahatékonysági fejlesztések stb. Ezekre leginkább helyszűke miatt nem tudtam sort keríteni, de szakmai blogomban, az élet és könyvtáron folyamatosan foglalkozom ezekkel a témákkal.

6. Mellékletek

6.1 A könyvtárhasználati felmérés űrlapja - kérdések

6.1.1 Bevezető szöveg

Tisztelt jelenlegi és reménybeli felhasználónk!

Kérjük, szánjon pár percet az alábbi két oldalas, anonim kérdőív kitöltésére, hogy az Ön segítségével javíthassunk szolgáltatásaink színvonalán, illetve hozzáigazíthassuk elvárásaihoz azokat.

A kérdőív kitöltéséhez nem kell megadni semmilyen személyes adatot, és a válaszokon kívül csak a kitöltés időpontját rögzítjük. A kérdőív megválaszolása önkéntes alapon történik.

A kérdőívre való válaszolási lehetőséget meghosszabbított határidővel, 2011. február 24-én zárjuk le. Kérjük, hogy a kérdőívet csak egyszer töltsse ki!

Kérdés, észrevétel esetén kérjük, forduljon bizalommal Takács Dániel könyvtároshoz a konyvtar@bpbar.hu emailcímen vagy a +3612691649 telefonszámon!

6.1.2 Bevezető kérdések

Milyen információ-technológiai eszközökkel rendelkezik? *

- Asztali számítógép
- Laptop / notebook / netbook
- Okostelefon (iPhone, BlackBerry, Androidos készülék)
- Tablet (iPad, Samsung Galaxy Tab stb.)
- Elektronikus könyvolvasó (Kindle, Koobe stb. - az iPad és a többi tablet nem számít ide!)
- "Hagyományos" mobiltelefon
- Egyik sem
- Nem kívánok válaszolni
- Egyéb:

Milyen operációs rendszerekkel dolgozik? *

- Windows (pl. XP, Vista, 7 stb.)
- Apple (pl. Mac laptopok, iPhone, iPad stb.)
- Linux (pl. Ubuntu, Debian, Red Hat, SUSE stb.)
- Android (pl. HTC, Sony Ericsson, LG, Motorola stb. - érintőképernyős okostelefonok és tabletek)
- BlackBerry OS (BlackBerry okostelefonok)
- Nem tudom
- Nem kívánok válaszolni
- Egyéb

Milyen márkájú telefont használ? *

- Alcatel
- Apple (iPhone)
- BlackBerry
- Emporia
- HTC
- LG
- Motorola
- Nokia
- RBM
- Samsung
- SonyEricsson
- T-Mobile (nem a szolgáltató, hanem a készülék márkája!)
- Vodafone (nem a szolgáltató, hanem a készülék márkája!)
- ZTE
- Nincs mobiltelefonom

- Nem kívánok válaszolni
- Egyéb

Milyen internetes kommunikációs eszközöket használ? *

- Akár magáncélra (pl. saját honlap), akár szakmai kommunikációra
- Email
- Közösségi alkalmazás (pl. iWiW, Facebook stb.)
- Honlap, blog, fórum
- Mikroblog (pl. Twitter, Tumblr, Postr stb.)
- SMS
- Videómegosztók (pl. YouTube, IndaVideó, Videá stb.)
- Fotómegosztók (pl. Flickr, Picasa, IndaFotó stb.)
- Valamelyik chat-szolgáltatást (pl. MSN, Skype, GTalk stb.)
- Dokumentummegosztók (pl. Google Dokumentumok, Zoho stb.)
- Egyik sem
- Nem kívánok válaszolni
- Egyéb

Szokott a kamarain kívül más könyvtárat is használni? *

- Nem
- Igen, főleg a Szabó Ervint, a szépirodalom miatt
- Igen, más szakmai könyvtárakat is (bírósági könyvtárak, OGYK, OSzK stb.)
- Igen, mindenféle könyvtárat szoktam használni
- Nem kívánok válaszolni
- Egyéb

Milyen gyakran szokta használni a Kamara könyvtárát? *

- Napi rendszerességgel
- Heti rendszerességgel

- Havi rendszerességgel
- Évente egyszer-kétszer
- Nem szoktam használni
- Rendszertelenül, ahogy jön

6.1.3 Kérdések a könyvtárat nem használók számára

Ha nem szokta használni, miért?

- Nincs rá időm
- Megoldom saját forrásból
- Nem is tudtam, hogy van könyvtár
- Szerintem a könyvtár elavult intézmény, minden fent van az interneten
- Túl messze van
- Valamikor használtam, de soha nem találtam meg semmit, nem érte meg
- Más könyvtárba szoktam járni
- Egyéb

Mi lenne az a szolgáltatás, ami Ön szívesen venne igénybe, ha a könyvtár lehetőséget nyújtana rá?

- Nyomtatott dokumentumok kölcsönzése
- Elektronikus dokumentumok (folyóiratok, könyvek) szolgáltatása
- Online adatbázisok szolgáltatása
- Személyre szabott információs szolgáltatás
- 24/7 rendelkezésre állás
- Web- és információtechnológiai képzés, oktatás
- A jogi szakirodalmon kívül más jellegű dokumentumok szolgáltatása
- Kulturális rendezvények, események
- Mobil eszközök (tabletek, ekönyv-olvasók) kölcsönzése
- Kamarai kiadványok készítése és szolgáltatása

- Kamarai "shop" működtetése
- Szoros együttműködés más, szakmai könyvtárakkal
- Hangos beszámolók, kiadványismertető, interjúk stb. rendszeres közlése (podcast-ek)
- Letölthető, nézhető, hallgatható anyagok a Kamarában történt eseményekről
- Segítség a kamarai ügyintézésben
- Egyéb

Egyéb észrevételek

Ha bármi kimaradt volna, esetleg személyes jótanácsával tud nekünk segíteni, köszönettel fogadjuk azt!

6.1.4 Kérdések a könyvtár használók számára

Hogyan szokta igénybe venni a könyvtár szolgáltatásait?

- Személyesen
- Telefonon
- Emailben
- Egyéb, internetes csatornákon (Twitter, Tumblr, Formspring)
- Egyéb

Mennyire elégedett a könyvtár szolgáltatásaival?

- Ha nem változik meg valami sürgősen, javasolni fogom a felszámolását
- Egyáltalán nem vagyok megelégedve vele, szerintem érdemes lenne gyökeresen megváltoztatni a rendszert
- Nem igazán, de volt már olyan, hogy sikerült valamit elintéznem
- Egyelőre több hibát látok, mint erényt, de szerintem nincs veszve a helyzet
- Lehetne sokkal rosszabb, máshol is kb. ezt a színvonalat kapom
- A körülményekhez képest egészen jól működik a könyvtár
- Eddig több pozitív dolgot tapasztaltam, mint negatív

- Egészen jó, főleg a többi könyvtárhoz hasonlítva
- Nagyon elégedett vagyok, de azért egy-két dologban még lenne hová fejlődni
- Hibátlan. Nincs is szükségem másra

Szokott kérdezni a könyvtárostól?

- Rendszeresen
- Néha arra is rákényszerülök
- Volt már rá példa, de nem jellemző
- Nem, még soha
- Egyéb

Ha nem, miért?

- Úgysem ért hozzá
- Nem akarom zavarni
- Nem tudom megfogalmazni a problémámat
- Egyéb

A könyvtár mely szolgáltatásait szokta igénybe venni?

- Szakkönyvek
- Folyóiratok
- Adatbázis-használat (CompLex)
- Nyomtatás
- Fénymásolás
- Idegen nyelvű jogszabályok kérése (HMJ) emailben
- Jogszabály / bírói határozat kérése emailben
- Általános információszolgáltatás (kamarai információk, illetve szervezetek, más könyvtárak telefonszámai, elérhetőségei)
- Könyvek beszerzési lehetőségeinek kinyomozása
- Kutatás a régi dokumentumokban, könyvekben

- Számítógép-használat (pl. szövegszerkesztés, adóbevallás elkészítése, internetezés, emailek megnézése stb.)
- Könyvtárközi kölcsönzés
- WiFi-használat
- Egyéb

Mit hiányol leginkább a könyvtári szolgáltatások közül?

- Online katalógus
- Kölcsönzési lehetőség
- 8 órás nyitva tartás
- Elektronikus dokumentumok (folyóiratok, könyvek) szolgáltatása
- Mobilfelületen való hozzáférés, kommunikáció
- Online adatbázisok
- Több számítógép
- Szkennelési lehetőség
- Szakirodalmi szemlék
- Személyreszabott információszolgáltatás (témafigyelés, szakirodalmi szemle, értesítés jogszabály-módosításokról)
- 24/7 rendelkezésre állás
- Mobil eszközök (tabletek, ekönyv-olvasók) kölcsönzése
- Saját kiadványok szolgáltatása
- Szoros együttműködés más, szakmai könyvtárakkal
- Napi- és hetilapok (közélet, politika)
- Segítség a kamarai ügyintézésben
- Hangos beszámolók, kiadványismertetők, interjúk stb. rendszeres közlése (podcast-ek)
- Letölthető, nézhető, hallgatható anyagok a Kamarában történt eseményekről

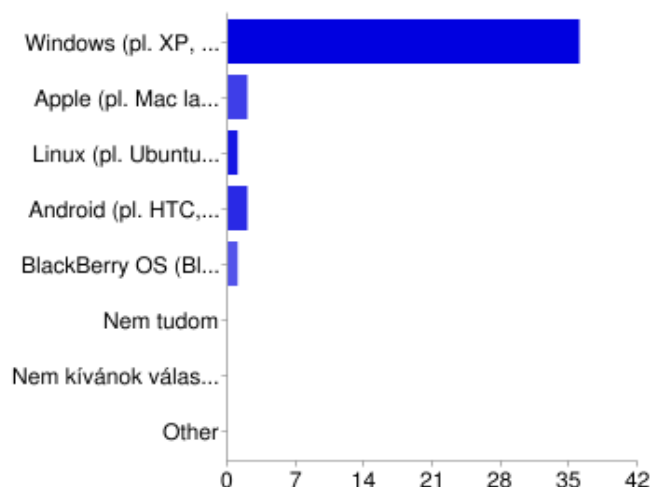
- Egyéb

Egyéb észrevételek

Ha bármi kimaradt volna, esetleg személyes jótanácsával tud nekünk segíteni, köszönettel fogadjuk azt!

6.2 A könyvtárhasználati felmérés űrlapja – válaszok

1. ábra: Milyen operációs rendszerrel dolgozik?

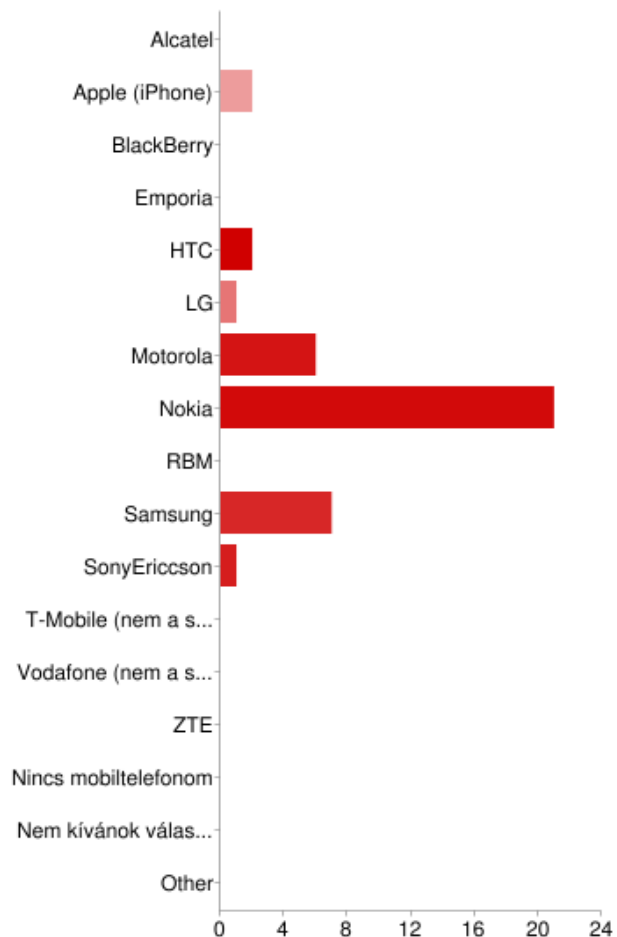
Windows (pl. XP, Vista, 7 stb.)	36	92%
Apple (pl. Mac laptopok, iPhone, iPad stb.)	2	5%
Linux (pl. Ubuntu, Debian, Red Hat, SUSE stb.)	1	3%
Android (pl. HTC, Sony Ericsson, LG, Motorola stb. - érintőképernyős okostelefonok és tabletek)	2	5%
BlackBerry OS (BlackBerry okostelefonok)	1	3%
Nem tudom	0	0%
Nem kívánok válaszolni	0	0%
Other	0	0%

2. ábra: Milyen információ-technológiai eszközökkel rendelkezik?

Asztali számítógép	32	82%
Laptop / notebook / netbook	32	82%
Okostelefon (iPhone, BlackBerry, Androidos készülék)	5	13%
Tablet (iPad, Samsung Galaxy Tab stb.)	2	5%
Elektronikus könyv olvasó (Kindle, Koobe stb. - az iPad és a többi tablet nem számít ide!)	1	3%
"Hagyományos" mobiltelefon	30	77%
Egyik sem	0	0%
Nem kívánok válaszolni	0	0%
Other	0	0%

3. ábra: Milyen márkájú telefont használ?

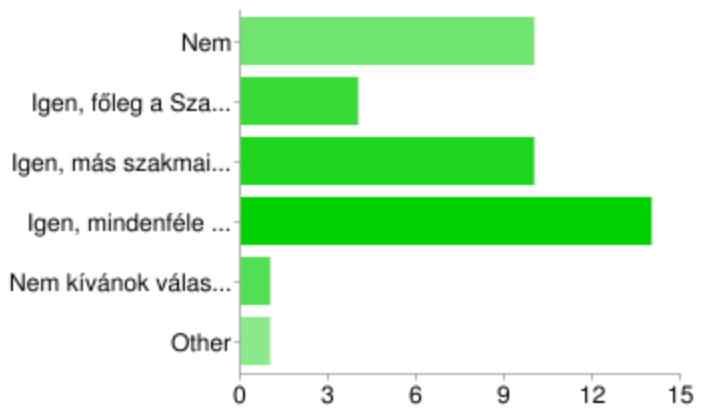
Alcatel	0	0%
Apple (iPhone)	2	5%
BlackBerry	0	0%
Emporia	0	0%
HTC	2	5%
LG	1	3%
Motorola	6	15%
Nokia	21	54%
RBM	0	0%
Samsung	7	18%
SonyEriccson	1	3%
T-Mobile (nem a szolgáltató, hanem a készülék márkája!)	0	0%
Vodafone (nem a szolgáltató, hanem a készülék márkája!)	0	0%
ZTE	0	0%
Nincs mobiltelefonom	0	0%
Nem kívánok válaszolni	0	0%
Other	0	0%

4. ábra: Milyen internetes kommunikációs eszközöket használ?

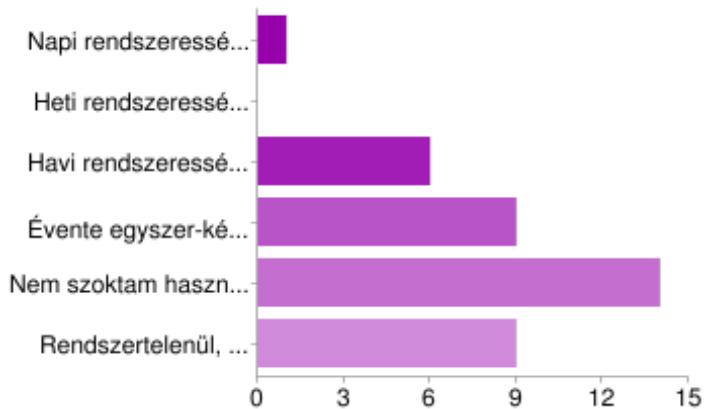
Email	39	100%
Közösségi alkalmazás (pl. iWiW, Facebook stb.)	23	59%
Honlap, blog, fórum	19	49%
Mikroblog (pl. Twitter, Tumblr, Postr stb.)	2	5%
SMS	30	77%
Videómegosztók (pl. YouTube, IndaVideó, Videá stb.)	14	36%
Fotómegosztók (pl. Flickr, Picasa, IndaFotó stb.)	6	15%
Valamelyik chat-szolgáltatást (pl. MSN, Skype, GTalk stb.)	14	36%
Dokumentummegosztók (pl. Google Dokumentumok, Zoho stb.)	11	28%
Egyik sem	0	0%
Nem kívánok válaszolni	0	0%
Other	0	0%

5. ábra: Szokott a kamarain kívül más könyvtárat is használni?

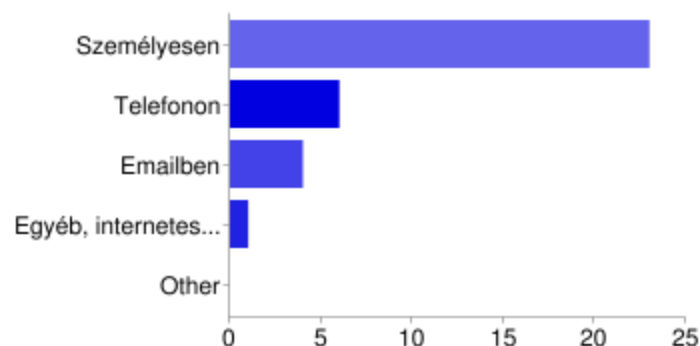
Nem	10	26%
Igen, főleg a Szabó Ervint, a szépirodalom miatt	4	10%
Igen, más szakmai könyvtárakat is (bírósági könyvtárak, OGYK, OSzK stb.)	10	26%
Igen, mindenféle könyvtárat szoktam használni	14	36%
Nem kívánok válaszolni	1	3%
Other	1	3%

6. ábra: Milyen gyakran szokta használni a Kamara könyvtárát?

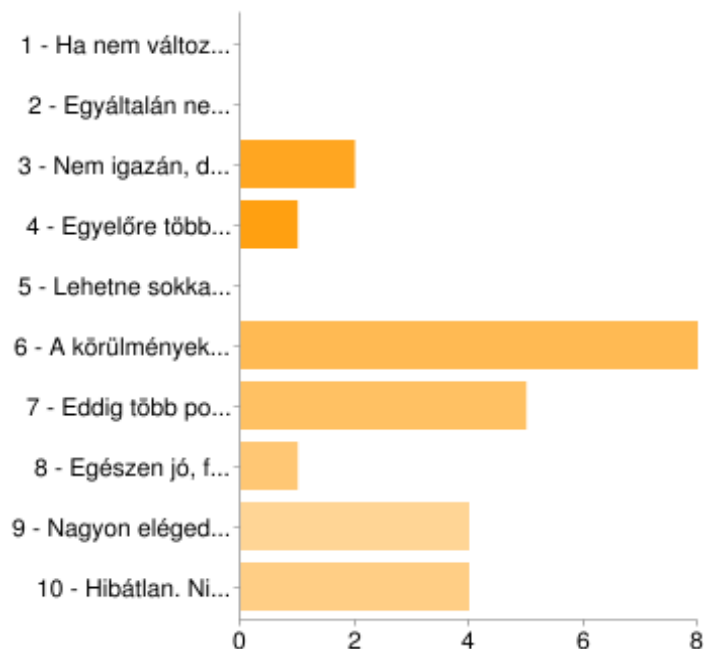
Napi rendszerességgel	1	3%
Heti rendszerességgel	0	0%
Havi rendszerességgel	6	15%
Évente egyszer-kétszer	9	23%
Nem szoktam használni	14	36%
Rendszeretlenül, ahogy jön	9	23%

7. ábra: Hogyan szokta igénybe venni a könyvtár szolgáltatásait?

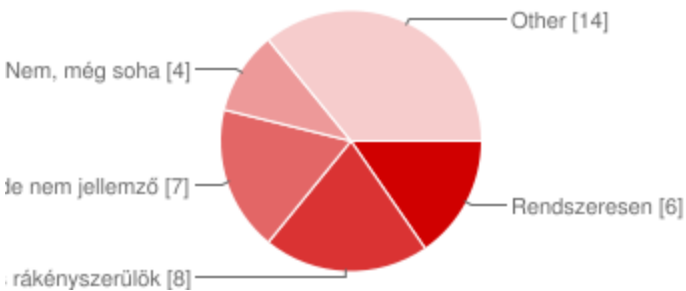
Személyesen	23	92%
Telefonon	6	24%
Emailben	4	16%
Egyéb, internetes csatornákon (Twitter, Tumblr, Formspring)	1	4%
Other	0	0%

8. ábra: Mennyire elégedett a könyvtár szolgáltatásaival?

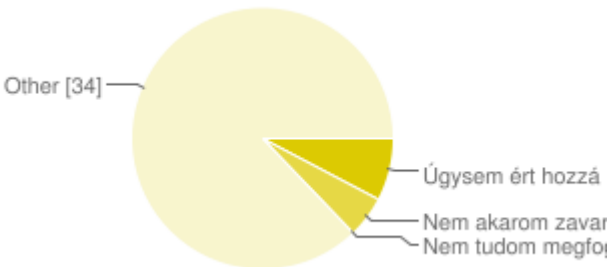
1 - Ha nem változik meg valami sürgősen, javasolni fogom a felszámolását	0	0%
2 - Egyáltalán nem vagyok megelégedve vele, szerintem érdemes lenne gyökeresen megváltoztatni a rendszert	0	0%
3 - Nem igazán, de volt már olyan, hogy sikerült valamit elintéznem	2	5%
4 - Egyelőre több hibát látok, mint erényt, de szerintem nincs veszve a helyzet	1	3%
5 - Lehetne sokkal rosszabb, máshol is kb. ezt a színvonalat kapom	0	0%
6 - A körülményekhez képest egészen jól működik a könyvtár	8	21%
7 - Eddig több pozitív dolgot tapasztaltam, mint negatív	5	13%
8 - Egészen jó, főleg a többi könyvtárhoz hasonlítva	1	3%
9 - Nagyon elégedett vagyok, de azért egy-két dologban még lenne hová fejlődni	4	10%
10 - Hibátlan. Nincs is szükségem másra	4	10%

9. ábra: Szokott kérdezni a könyvtárostól?

Rendszeresen	6	15%
Néha arra is rákényszerülök	8	21%
Volt már rá példa, de nem jellemző	7	18%
Nem, még soha	4	10%
Other	14	36%

10. ábra: Ha nem, miért?

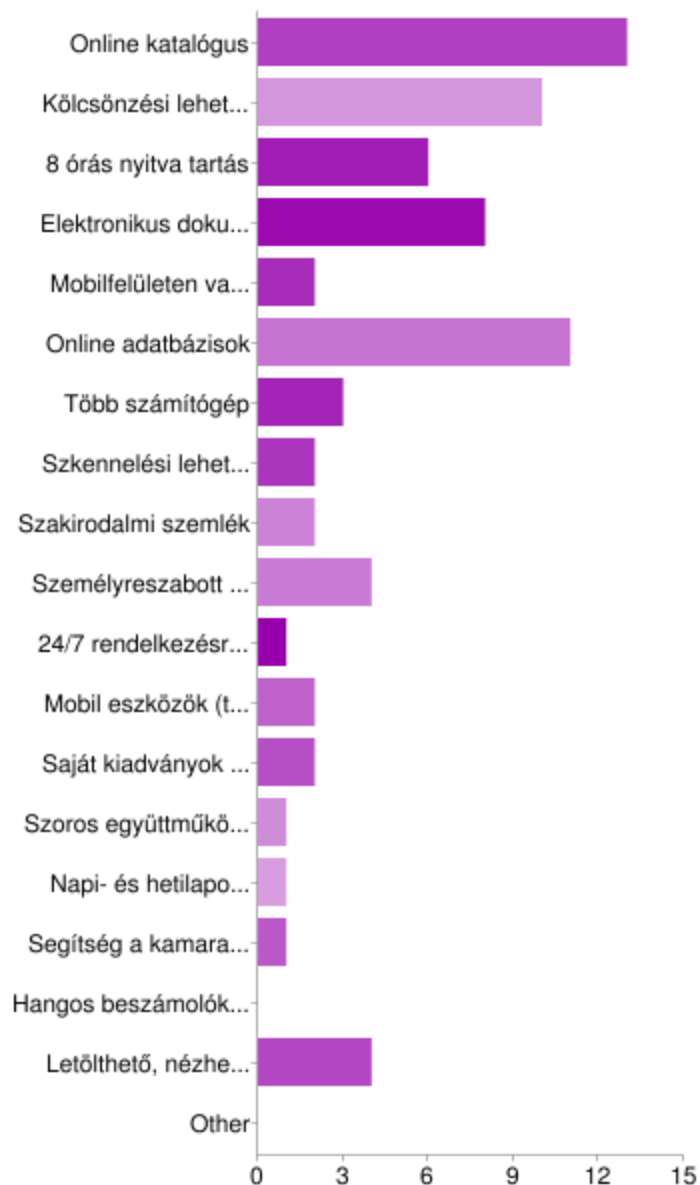
Úgysem ért hozzá	3	8%
Nem akarom zavar	2	5%
Nem tudom megfogalmazni a problémámat	0	0%
Other	34	87%

11. ábra: A könyvtár mely szolgáltatásait szokta igénybe venni?

Szakkönyvek	21	84%
Folyóiratok	15	60%
Adatbázis-használat (CompLex)	8	32%
Nyomtatás	1	4%
Fénymásolás	6	24%
Idegennyelvű jogszabályok kérése (HMJ) emailben	1	4%
Jogszabály / bírói határozat kérése emailben	5	20%
Általános információszolgáltatás (kamarai információk, illetve szervezetek, más könyvtárak telefonszámai, elérhetőségei)	0	0%
Könyvek beszerzési lehetőségeinek kinyomozása	2	8%
Kutatás a régi dokumentumokban, könyvekben	5	20%
Számítógép-használat (pl. szövegszerkesztés, adóbevallás elkészítése, internetezés, emailek megnézése stb.)	2	8%
Könyvtárközi kölcsönzés	0	0%
WiFi-használat	0	0%
Other	0	0%

12. ábra: Mit hiányol leginkább a könyvtári szolgáltatások közül?

Online katalógus	13	59%
Kölcsönzési lehetőség	10	45%
8 órás nyitva tartás	6	27%
Elektronikus dokumentumok (folyóiratok, könyvek) szolgáltatása	8	36%
Mobilfelületen való hozzáférés, kommunikáció	2	9%
Online adatbázisok	11	50%
Több számítógép	3	14%
Szkennelési lehetőség	2	9%
Szakirodalmi szemlék	2	9%
Személyreszabott információszolgáltatás (témafigyelés, szakirodalmi szemle, értesítés jogszabály-módosításokról)	4	18%
24/7 rendelkezésre állás	1	5%
Mobil eszközök (tabletek, ekönyv-olvasók) kölcsönzése	2	9%
Saját kiadványok szolgáltatása	2	9%
Szoros együttműködés más, szakmai könyvtárakkal	1	5%
Napi- és hetilapok (közélet, politika)	1	5%
Segítség a kamarai ügyintézésben	1	5%
Hangos beszámolók, kiadványismertető, interjúk stb. rendszeres közlése (podcast-ek)	0	0%
Letölthető, nézhető, hallgatható anyagok a Kamarában történt eseményekről	4	18%
Other	0	0%

13. ábra: Ha nem szokta használni, miért?

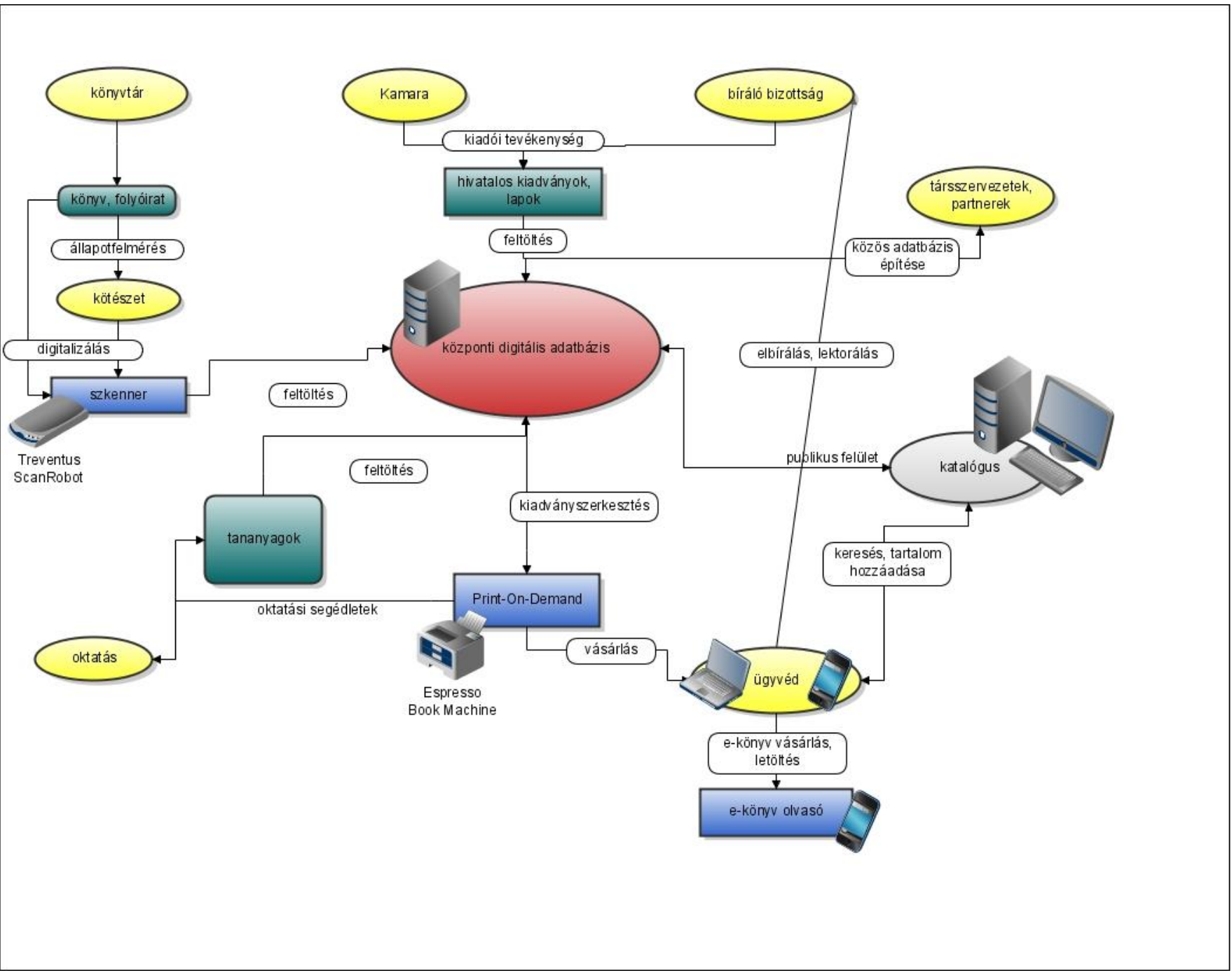
Nincs rá időm	2	13%
Megoldom saját forrásból	10	67%
Nem is tudtam, hogy van könyvtár	2	13%
Szerintem a könyvtár elavult intézmény, minden fent van az interneten	0	0%
Túl messze van	1	7%
Valamikor használtam, de soha nem találtam meg semmit, nem érte meg	0	0%
Más könyvtárba szoktam járni	1	7%
Other	1	7%

14. ábra: Mi lenne az a szolgáltatás, ami Ön szívesen venne igénybe, ha a könyvtár lehetőséget nyújtana rá

Nyomtatott dokumentumok kölcsönzése	12	46%
Eletronikus dokumentumok (folyóiratok, könyvek) szolgáltatása	20	77%
Online adatbázisok szolgáltatása	21	81%
Személyre szabott információs szolgáltatás	8	31%
24/7 rendelkezésre állás	6	23%
Web- és információtechnológiai képzés, oktatás	6	23%
A jogi szakirodalmon kívül más jellegű dokumentumok szolgáltatása	8	31%
Kulturális rendezvények, események	5	19%
Mobil eszközök (tabletek, ekönyv-olvasók) kölcsönzése	6	23%
Kamarai kiadványok készítése és szolgáltatása	3	12%
Kamarai "shop" működtetése	5	19%
Szoros együttműködés más, szakmai könyvtárakkal	6	23%
Hangos beszámolók, kiadványismertető, interjúk stb. rendszeres közlése (podcast-ek)	1	4%
Letölthető, nézhető, hallgatható anyagok a Kamarában történt eseményekről	5	19%
Segítség a kamarai ügyintézésben	1	4%
Other	0	0%

6.3 A Dokumentációs és Információs Központ áttekintő vázlata

15. ábra: A Dokumentációs és Információs Központ áttekintő vázlata

7. Irodalomjegyzék

BÁRKAY Tamás: Polcon porosodó könyvek = Népszabadság, 2009.02.06.

<http://www.nol.hu/kult/lap-20090206-20090206-8> [2011.02.12.]

BOROS Tamás: Elnökválasztás 2.0, 2009.03.10.

http://polkom.blog.hu/2009/03/10/obama_2027 [2011.02.12.]

Nicole C. ENGARD (ed.): Library Mashups. Facet Publishing, London 2009. 334 p.
ISBN 978 1 85604 703 6

Sheila CORALL: Stratégiai tervezés – könyvtárak és információs szolgáltatások számára. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest 1998. 56 p. ISBN 963 200 380 2

Desks with the Clampdown = Yanko Design, 2009.11.05.

<http://www.yankodesign.com/2009/11/05/desks-with-the-clampdown/> [2011.02.12.]

Facebook statisztika – Magyarország = Social Times,

<http://www.socialtimes.hu/facebook-statisztika/> [2011.02.12.]

FICZKÓ Ildikó – KEVEHÁZI Katalin - SÁNDOR Ákos: Új épület: új és megújult szolgáltatások = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 45. évf. 1998, 5. sz.

http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=2038&issue_id=51 [2011.02.12.]

Thomas FREY: The Future of Libraries = Futurist Speaker, 2006.11.02.

<http://www.futuristspeaker.com/2006/11/the-future-of-libraries/> [2011.02.12.]

Meredith G. FARKAS: Social Software in Libraries. Information Today, New Jersey 2009. 320 p. ISBN 978 1 57387 275 1

'Hájte' kölcsönzés -- ilyen lett a Tudásközpont (fotókkal) = KIT Hírlevél, 2010.10.21.

http://www.kithirlevel.hu/index.php?kh=hajtek_kolcsonzes_--_ilyen_lett_a_tudaskozpont_fotokkal [2011.02.12.]

HORVÁTH Tibor, PAPP István (szerk.): Könyvtárosok kézikönyve 1. Osiris Kiadó, Budapest 1999. 286 p. ISBN 963 379 646 6

HORVÁTH Tibor, PAPP István (szerk.): Könyvtárosok kézikönyve 2. Osiris Kiadó, Budapest 2001. 375 p. ISBN 963 379 878 7

HORVÁTH Tibor, PAPP István (szerk.): Könyvtárosok kézikönyve 3. Osiris Kiadó, Budapest 2001. 356 p. ISBN 963 389 084 5

HORVÁTH Tibor, PAPP István (szerk.): Könyvtárosok kézikönyve 4. Osiris Kiadó, Budapest 2005. 429 p. ISBN 963 389 801 3

HORVÁTH Tibor, PAPP István (szerk.): Könyvtárosok kézikönyve 5. Osiris Kiadó, Budapest 2003. 454 p. ISBN 963 389 307 0

Steven J. BELL: Fit Libraries Are Future-Proof = American Libraries Magazine, 2010.09.21. <http://americanlibrariesmagazine.org/features/09212010/fit-libraries-are-futureproof> [2011.02.12.]

KISZL Péter: Üzleti információ, céginformáció és könyvtárak. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest 2005. 235 p. ISBN 963 217 689 8

KÜHRNER Éva: Kell-e TQM a könyvtárba? = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 47. évf. 2000, 3. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=1345&issue_id=17 [2011.12.12.]

Dana MATTIOLI: Booskhops' Custom Prints. Fast Digital Printers Can Provide Out-of-Stock Volumes to Customers in Minutes = The Wall Street Journal, 2010.08.27. <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748704913704575453581768066248.html> [2011.02.12.]

MÁTYÁS Melinda: Adatbányászat a könyvtárakban. Szakdolgozat. <http://mek.oszk.hu/08000/08059/08059.pdf> [2011.02.12.]

David McCANDLESS: Az információ gyönyörű. Infografika. Typotex Kiadó, Budapest 2010. 255 p. ISBN 978 963 279 293 4

MIKULÁS Gábor: A könyvtári munka értékelésének új módszere: a SWOT-analízis. Szemle = Könyvtári Figyelő, 40. évf. 1994, 4. sz. http://epa.oszk.hu/00100/00143/00012/mikulas_h.html [2011.02.12.]

MIKULÁS Gábor: Menedzsment. Bevezetés 7 vezetői teszttel. 222 információs és könyvtári példával. „Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Könyvtárak” Egyesülete, Nyíregyháza 1999. 273 p. ISBN 963 03 7288

MIKULÁS Gábor (szerk.): Információból üzleti érték. Az információbróker környezete és munkája. Magyar Információbrókerek Egyesülete, Budapest 2006. 319 p. ISBN 963 06 0190 7

Rebecca MILLER: Future-Proof Your Library = Library Journal, 2008.08.15. <http://www.libraryjournal.com/article/CA6585850.html> [2011.02.12.]

NAGY Nikolett: „Az ügyfél nem fél ügy” - a CRM alkalmazásának lehetősége könyvtári területen = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 54. évf. 2007, 7. sz.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4749&issue_id=484 [2011.02.12.]

PASZTERNÁK Ádám: Webes szolgáltatási háló könyvtárak számára – az ötlettől a megvalósulásig. Pályázat. <http://mek.oszk.hu/08400/08411/08411.pdf> [2011.02.12.]

Barbara QUINT: Google and Research Libraries Launch Massive Digitization Project = Information Today, 2004.12.20.
<http://newsbreaks.infotoday.com/nbreader.asp?ArticleID=16307> [2011.02.12.]

SÁNDORI Zsuzsanna: Hosszúra nyúlt útbeszámoló a könyvtárvezetési ismeretek (b)irodalmából. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest 1998. 406 p. ISBN 963 200 401

SÁNDORI Zsuzsanna: Mi a tudásmenedzsment? <http://mek.niif.hu/03100/03145/html/> [2011.02.12.]

Anoorda Iyer SIDDIQI: The Library Book. Princeton Architectural Press, New York 2010. 175 p. ISBN 978 1 56898 832 0

SKALICZKI Judit: Stratégiai tervezés. Szakirodalmi szemle. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest 1996. 86 p. ISBN 963 200 363 2

SZABÓ Gergely: Az iWiW ismét „százezres szajt” lett = Webisztán, 2011.02.10.
http://webisztan.blog.hu/2011/02/10/az_iwiw_ismet_szazezres_szajt_lett [2011.02.12.]

TAKÁCS Dániel: élet és könyvtár [blog], <http://ek.klog.hu> [2011.02.12.]

TÓTH Péter Benjámin: A digitális könyvtár és a szerzői jog = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 49. évf. 2002, 6-7. sz.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=684&issue_id=42 [2011.02.12.]

A Twitter is Egyiptom mellé állt. = Kultúrpart, 2011.02.01.
http://www.kulturpart.hu/rengeteg/22908/a_twitter_is_egyiptom_melle_allt [2011.02.12.]

VIDA Andrea: Könyvtári honlapok megújítása: kinek, miért és hogyan? CMS-rendszerek a könyvtár szolgálatában = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 53. évf. 2006, 3. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4332&issue_id=470 [2011.02.12]

Martin WHITE: Információépítészet. Egy divatos kifejezés nyomában (ref. BÁNHEGYI Zsolt) = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 53. évf. 2006, 6. sz.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4443&issue_id=473 [2011.02.12.]

ZALAINÉ KOVÁCS Éva: Minőség és könyvtár. - Minőségfejlesztés a könyvtárban. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 45. évf. 1998, 5. sz.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=2038&issue_id=51 [2011.02.12.]

ZALAINÉ KOVÁCS Éva: A könyvtár tevékenységének és szolgáltatásai minőségének értékelése az európai modell alapján. = Könyvtári Figyelő, 46. évf. 2000, 3. sz.
<http://epa.oszk.hu/00100/00143/00034/zalaine.html> [2011.02.12.]